

પારસી પંચાગ્રેત મંડલી, ઘટતા, તથા
 મોટા અને મુસતકીમ પાચેઆ ઉપર
 ઉભી કરવાની અગત વીશે,
 મીઠ મનચેરજી કાવસજી મનસુખે
 પારસી કોમનાં લોકોની સલાહ્યા હજુર કીધેલાં

ભાશાંણો.

“સતીઅ મીતર” આશ્રીસ.

મું બ ધ :

ધી હ્યુક ઓવ કોનોટ પ્રીટીંગ પ્રેસ કંપની લીમીટેડ.

તા. ૧ લી જાનેવારી સને ૧૮૮૭.

કીમત રૂ. ૦૮.

પાશી પંચાએત મંડલી, ઘટતા, તથા મોટા, અને મુસ-
તકીમ પાએયા ઊપર ઊભી કવાની અગત વીશે મી૦
મં૦કા૦ શા૦ “મનસુખે” કોટ મધેનાં તથા બાહરકોટ
ખાટેનાં રેહવાશી પારસી ગરહસથોની જાહેર સભા-
એ આગલ કીધેલાં ભાષાણો મધેની બાબદનુ
શાંકલયું.

INDEX OF THE LECTURES DELIVERED BY MR. M. C. S.
MUNSOOKH, BEFORE THE PARSEES OF BOMBAY, ON THE
NECESSITY OF FORMING A PARSEE PUNCHAYET MUNDLEE
ON A GRAND, GOOD AND EQUITABLE BASIS.

જરતોશતી ટોલાની અને જરતોશતી મહજબનાં એકીનની સલાં	
મતી કાએમ રાખવા કીજે પંચાત મંડલીની જરૂરછે. ...	૨
રેવરેંડ ધનજીભઈએ પારસી પંચાત વીશે કીધેલો એશારો તથા આજનાં શુધારા તરફ બતાવેલી નાંપસંદગી. ...	૭
“શીધ કરાંચી તામસ” નામનાં અંગરેજ પતરનાં અધીપતી એ પંચાત મંડલી ઊભી કરવા વીશે કીધેલી ભલાંમણુ ...	૯
પારસી પંચાત મંડલી ઊભી કરવા વીશે તથા આજનાં સુધારાથી થએલી અને થતી ખરાબી અને ફજેતી વીશે હીંદુ તથા મુશલમીન જાહેર લખનારાઓના વીચાર અને ટીકા ...	૧૩
મુખ્ય મધેનાં ભાડીઆ તથા ખીજા હીંદુઓની પંચાત મંડલી નાં જોર તથા ખુબી વીશેનો દાખલો. ...	૧૬
પંચાત મંડલી ઊભી કરવાની અગત વીશે બાહરગામથી એક જુજરગ પારસી ગરહસથે લખી મોકલેલો દાખલા-દલીલ ભરેલો પતર ઈતીઆદી.	૧૭

- પંચાત વગરની હાલત બાળે એક હીંદુ લખનારે પારસીઓની
કીધેલી ઠેકડી. ૧૯
- પંચાત મંડલી વગર પારસીઓનાં ધરમ ખાતાંની સતાવીસ લાખ
રૂપીઆની થાપણુ હવે પછે સલામત રહી નહી શકશે તે
વીશે. ... ૧૯ ૨૧
- પારસી દોમની કીરતી અને ઇજતનાં તથા પારસી મહજબની
હસતીનાં ખુરા સતરઝોજ ભાગે ખાધને પારસી પંચાત
મંડલી ઉભી કરવાની વીરૂધ ખોલવા ચાહેછે. ૨૨
- પારસીઓને માંથે “પંચાત મંડલી” ઉભી થાએ તોજ પારસી
ટોલો સોભા અને શલુકાઈ ભરેલી હાલત ભોગવી શકે.... ૨૫
- હસતુર દાકટર જામાસપજી મીનોચેરજીએ લખી મોકલેલો પતર
પંચાત મંડલી ઉભી કરવા વીશે કીધેલી મજબુત ભલાંમણુ ૩૮
- મીં ધણજીભઈ ફરાંમજી પટેલે તથા મીં પેશતનજી માસતરે
કહી સંભલાવેલા વીચાર. ૩૮
- પંચાત મંડલી ઉભી કરવા વીશે કોટમધેનાં રેહવાશીઓનાં માને
કજી રોઠની વાડી મધેની સભામાં એકમતથી પસાર
થએલા ઠેરાવો. ૪૨
- પારસી પંચાત મંડલી ઉભી કરવાની અગત વીશે મીં જાનચેરજી
મનસુખે બાહરકોટ ખાતે ફરાંમજી કવશજી હાલમાં જર-
તોશતીઓની મીજલસ હજુર કીધેલું ધણુંજ અસરકારક
બાશાણુ. ૪૨
- ફરાંમજી કાવશજી હાલ મધે મસેલી મીજલસે પંચાત મંડલી
ઉભી કરવા બાળે એક મતથી અને ખુશાલી તથા ઉલટ
ભરેલા પોકારોથી પસાર કીધેલા ઠેરાવો. છતીયાદી. ... ૪૮

પારસી પંચાએત મંડલી, ઘટતા તથા મોટા અને
 મજબુત પાયા ઊપર ઊભી કરવાની અગત વીશે
 મીં મનચેરજી કાવસજી “મનસુખે” કોટ
 મધેનાં જરથોશતીઓની એક મોટી
 મીજલશ આગલ કીધેલું
 પેહેલું ભાશાણુ.

(On the necessity of forming a Parsi Punchayet
 on a grand, good and equitable basis.)

—:○:—

તા. ૨૦ મી નવેમ્બર ૧૮૮૬નાં રાનીવારની સાંજનાં આસરે
 કલાક પાંચને અમલે, કોટ મધે મરહુમ રોક માંજીકજીની વાડીમાં, પુરાકલ
 જરથોશતીઓની એક મોટી સભા મળી હતી. “જરથોશતી ધરમ અને
 કીરીઆ ઉપર એતેકાદ વધરાવનારી, તથા પારસીઓને લગતી બીજી
 ઉપીઓગી બાબતો ઉપર ભાશાણુ કરવા શરૂ થયાપેઆમાં આવેલી
 મંડલી”ની તરફથી, ઉપલી બાબતસર, મીં મનચેરજી કાવસજી “મન-
 સુખે” ભાશાણુ કહી શંભલાવયું હતું. દસતુર ડાકતર જામાશપજી
 મીનોચેરજી જામાસપ આશાનાએ સરનશીનની ખુરશી લીધી હતી.

સરનશીન શાહેપે સભા મલવાનું કારણ મીજલશીઓને કહી
 સંભલાવીજી હતું, અને તે બાબત પારસી લોકોનાં હકમાં મોટી
 અગતની અને કાએદાકારક છે, તે ઉપર પુરતું ધેઆંન આપવાની વીનંતી
 કીધી હતી. એ પછે સભાનું કામ પુર ઉલતથી અને ગમતથી સરૂ
 થયું હતું.

ભાશાણુ કરનાર મીં મનચેરજીએ શરૂઆતમાં મીજલશીઓની
 તરફના માંન અને શાખાશીના આવાજ વચે એમ કહી સંભલાવીયું
 હતું કે:—

શરતશીત સાહેબ, તથા મીઠાસનાં સાહેબો, તમે તથા બીજા જરથોશતી ભાઈઓનાં આગલા મેલાવડાની વખતે કેલવણી, તથા તવારીખ, તથા દીનઆંધન અને બીજી બાબતો ઉપર હમે અસતકથી ભાષાંણો આપેઆમાં આવેઆં હતાં, પણ આજને મેલાવડો તેથીબી વધારે અગતની બાબત ઉપર તમારું ખાસ ધેઆંન ખેંચવા કાળે કરવામાં આવેલો માંનેઆમાં આવી શકશે.

આજનાં જરથોશતીઓની ભલામને ખાતર, તથા જરથોશતી મહજબ અને જરથોશતી રીત-રશમની શલામતીને ખાતર, જે કોઇબી ચીજની ખરેખરી જરૂર હોયતે “પારસી પંચાત મંડલી” પાછી ઉભી કરવાની જરૂર છે. એ જરૂરીઆત વીશે ગઇ લાંબી મુદત થઇ હમે પોકાર ઊઠાવતા રહેઆછે, અને જેમ જેમ નીચ અને નામોશી ભરેલા બનાવો પારસી સંસારમાં દીન ઉગે બનતા અને વધતા જાયછે, જેમ જેમ પોલીશ કોરટો, તથા હાઇ કોરટો અને માટરીમોનીઅલ કોરટોમાં હીન પસતી ભરેલા દેશતાઓથી, તથા રસતે ફહરીએના ફળેતી ભરેલા દેખાવોથી, પારસી કોમની હસી મશકેરી થતી જાયછે, તેમ તેમ પારસીઓને માંથે એકુ સતાવાર અને મજબુતાઈ ભરેલી પંચાત મંડલી શુધરેલા પાએઆ ઉપર ઊભી કરવાની અતી ઘણી મોટી અગત જણાઇ છે, તેમાં કશો શક નથી. ગીઆં પચીસથી તરીસ વરસોની લાંબી મુદત થઇ અતરેની પારસી કોમ જે હાલત ભોગવે છે, તેવાં જીવતરે દુનયાંની કોઇ બીજી કોમ કે કોઇબી ટોલો જીવતર ભોગવતો હોયે તેવું મનાઇ શકતું નથી.

જંગલના જાનવરોબી પોતાને માથે કોઇ શહુખર રાખવામાં માન અને હુખ સમજે છે. પણ તેવી હાલતમાં પા સદી થઇ પારસી ટોલો નથી. એ શું થોડી હીણપસતીની વાત છે? તેઓ નીરાધાર અને ખેદરકાર હાલતમાં રહે છે. તે એવી હાલત છે કે જેમાં કોઇબી ટોલો ટકી શકે નહી, અને પોતાના તથા પોતાના વડવાનાં નામને નામોશી બલકે નીસત નાચુદીનાં ગારમાં ફનાહ કરેઆ વગર રેહજ નહી. તેમાંથી તમને તથા તમારાં બચાંઓને મોકલાં કરવાનાં અથવા બંચાવી લેવાનાં ઊપાયો તમને સમજવામાં આવશે, તે ઉપર ઘટતો તોલ કુરી, તમને વાજબી લાગે તેવો રસતો અખતીઆર કરવાને તઇઆર થજો. આગલી

પંચાત વખતની આપણા વડવાઓની ભલી રીતી-નીતી હોંદુસતાનમાંજ નહી પણ યુરોપમાં વટીક વખણાઇ હતી. પરદેશીઓ તમારી કોમની અને તમારી સ્ત્રીઓની પાકીજગીની તથા નીતીની વાતો તવારીખનાં તથા મુશાફરોના પુસ્તકમાં વાંચીને, તથા કાંનેથી સાંભળીને, તેમને સરવે ખીજી જાતની અશતરી ઉપર ચઢતી હાલત આપતા હતા. પણ તે વખત હાલ ફેરવાઈ ગયો છે. છેલાં પચીસ-તરસ વરસ થયાં તેવી તમારી વખાણુ થાય છે કે નહી, તેનો તમોજ વીચાર કરો. વલી એક વીદવાન કહે છે કે, તમારો ધરમ સુકાં મુરડાં જેવી હાલતમાં છે, અને આજના જેવી ફેલવણી લેતા છોકરાઓ તેને માન આપે એવી વકી રાખરો ના. તેઓ વગર મને કુસતી પાદયાખ તથા કીરયાકામ કરેછે, અને ધરમનાં મકાંનોમાં જવાને બદલે મોજ શોખમાં પડવા, દારૂ પીવા અને પાના રમવા, તથા મીશનરીઓની વાતો ઉપાડી લેવાને તેઓ તઇયાર છે. તમારાં આતશબેહેરાંમે ઊપર સીંહાં વાદુલ ઘેરાયું છે, અને તેનો નીકાલ કરશો નહી તો જરયાંસતી ધરમનું માતર નામજ રહી જશે. એ વીશેના એ ગરંથકારના સખુનો નીચે મુજબનાં છે:—

“શું તમે એમ વીચારોછો કે તમારા ધરમનું બાકીનું શુકું
 “મુરદું આજની સકુલોમાં ફેલવણી લેનારા જીવાનીઆઓ લાંબા વખત
 “તલક જમીન ઉપર પડેકું રેહવા દેશે કે? નહી, નહી, તેઓ હુમનાં-
 “થીજ તેની તરફ કેવી રીતે વરતે છે, તે તમે શું જ્ઞેતા નથી?
 “તમારાં ધરમનાં મકાંનોમાં જવાથી તેઓ કેવા દુર રેહછે. કેવાં અન-
 “મનીઆ દીલે તેઓ કુશતી અને દરરોજની ખીજી કીરીઆ કરેછે.
 “ધરમનાં દૂરમાંનો ઊપર ધયાંન આપવાને તેઓ બનતાં તુલીક કેવા
 “અખાડા કરેછે. મોજ રોકની મંડલીઓ અને કલખોમાં ખાવા તથા
 “પાના રમવા, તથા દારૂ પીવા માટે તેઓ કેવા એકકા મલેછે. ખરાખ
 “સંગતોથી તેઓ કેવા ખીગરેછે? હાલના જમાનાનાં ભુલાવેા ખાધેલા
 “યુરોપીઅન પાદરીઓ અને ધરમચુરઓએ લખેલાં પુસ્તકો મધેની
 “શકમંદ તથા ખોટા દલીલ દાખલાઓ તેઓ કેટલી જહુડકથી ગીચકી
 “લીએછે, અથવા ખોલી જાણેછે. અરે! અરે! તમારા આતશકદહે ઊપર
 “અથવા તમારાં ધરમના મકાંનો ઉપર કેવું ભયંકાર વાડલ ઘેરાય છે!

“અરે! એક વખતની તમારાં અસલી એકીનની સચાઈની ખુશખોદાર
 “કાઠી, ખુરા શક અને વશવશાનાં નાશકારક દવનાં પાંણીથી ડામીજ
 “થાએછે, અને આતશખેહરાંમનાં મકાંનમાં એક ઉડતાં દરદનેા અથવા
 “મરકીરૂપી ખાફ ભરાયો જાયછે, વાસતે જે તમારી પારસી કોમ મધેથી
 “કોઠખી શખશ અથવા શખશો તમારા જરતોશતી ધરમને સજીવણુ,
 “કરવાની કોશિશ નહી કરશો તો, જરતોશતી ધરમનું કામ સદંતર
 “બરહમ મલશે, અને જરતોશતતુ ખુદ પોતાનું નામ જીજ મુદતમાં
 “એક નાખુદ થયલા ધરમને સથાપનાર તરીકેજ માતર જાણીતું રેહશે.”

એ ઉપરથી એ ભાઈઓ, તમેએ આટલી હકીકત યાદ રાખવી
 કે જ્યાં ધરમ છે ત્યાં એક કોમની હસતી ચાલુ રહી શકેછે, અને
 કોમની હુઘયાતી આવેજ ધરમનો નીભાવ ચાલુ રેહછે. જ્યાં ધરમ નહી,
 ત્યાં કોમ નહી, અને જ્યાં કોમ નહી ત્યાં ધરમનાં એકીન જેવી ચીજ
 ટકી કે જણાઈ શકેજ નહી. પારસી પંચાત પડી ભાગવા પછી પારસી
 કોમનો ખરગસતે દહાડો ખેઠો છે, અને તે કોમ સરવેની હસી મૂશ-
 કેરીનાં તીરનો નીશાનો થઈ પડી છે, તેમાંથી નીકલવા માટે જરૂરનું છે
 કે, લાયક ગરહસથોની ખનેલી એ મંડલી પાછી ઉઠી કરવી. કંઈ વરસો
 તલક આપણા બાપદાદાઓએ એવી મંડલી ચલાવી હતી, પણ
 આજ ત્રીશ વરસ થયાં પેલા સુધારાવાલામાં કોહેવાતાઓએ ફરેલી રીકજીકથી
 એ મંડલી પડી ભાગી હતી. અલખતાં તે વખતે મંડલીનેા કારોબાર
 લગાર એદરકાર હતો, પણ તે સુધરવાની અગત હતી, તેને બદલે
 સુધારાવાલા કોહેવાતાઓએ મંડલીના અકાબરોને કંઠાલો આપીને
 તેમને પોતાનો અધીકાર છોડવાની ફરજ પાડી. તે અકાબરો ઘણા
 બણેલા નહી હતા, પણ તેઓ ભોલા અને દીનદાર હતા. પણ તેઓએ
 અચ્ચુચ રીતેથી ઓધો છોડવામાં ઘણી નાદાંની કાંધી હતી. તેઓ
 પોતાને નેમનાર પારસી અંજીમનની મરજી પુજવા વગર એક ધેરનાં
 ખુણામાં બરાધને તથા સામી પક્ષવાલા સુધારાવાલાઓથી ખુદ ખફા થઈને
 ઉતાવલમાં ઓહદો છોડી ખેઠા હતા. મહારી યાદદારીત મુજબ તેવાં
 કામ સામે મરહુમ મીં નવરોજી ફરદુનજી, મરહુમ મીં ખરશેદજી નસર-
 વાંનજીકામા તથા મીં દાદાભાઈ નવરોજી જેવા સુધારાવાલાઓએ વતીક
 વાંધો લઈ, અકાબરોનું એ કામ પસંદ નહી કીધું હતું. તેઓએ

અનજીમન બોલાવીને તેની મારફતે નવેસરથી પંચાત ઊભી કરવાની અકાબર સાહેબોને અરજ કીધી હતી. પણ સુધારાવાલાઓની ખટપટથી કંટાલેલા હોવાથી તેઓનેજ માથે તેઓએ તે ફરજ નાખી. પણ સુધારાવાલાઓ તે અંજીમનની સભા બોલાવે કેમ? તેઓના બોલાવાથી તો કાલુ કુતરું પણ આવે નહીં. તે વાત તે સુધારાવાલાઓ અછી રીતે સમજતા હતા. બંને પક્ષ સમજીતીથી તે કામ બળતી રાકતે. પણ પારસી કોમને કમનસીબે તેમની બીજી પડતી જોડે એ પંચાત બી પડી ભાગી. પારસી સ્ત્રીઓ તેમજ મરદો આજે પોતાનો મલાજ અને પોતાની ફરજ વીશારી બેઠાં છે. સ્ત્રીઓ બેમલાજ બરેલી અને જીવાંનયાઓ બેકાર તથા બદ્દએકીનના થતા જાય છે. હવે કોઇબી શખસોને ત્યાંની નોકરીપર પારસી કરતાં બીજી કોમને વધારે પસંદગી મળે છે. મા-બાપ “ચીચીપોપો” મેલી ગયાં છે, તે ચાલે ત્યાં સુધી કંઈ દીકત જણાવાનું નથી, પણ તે ખુંટશે ત્યારે એ અગવડ માલમ પડશે. તમે પારસી ભઈઓ સુધારાવાલા આગલ હતા, પણ આજે નથી. તમારો સુધારો બીજી કોમોએ લઈને તેઓ આજે સુખી થયા છે. ભાંયા, વાણુયા અને સુસલમનો આજે તમારે પગલે જઈને સુખી થયા છે કાંકે તેમને માથે પંચાત છે. જ્યારે તરીશ વરસનાં છુટાપણાંમાં તમોએ અતી ઘણી અપકીરતી મેલવી છે, ત્યારે બીજી કોમ ઝાર માંનવત થઈ છે. એ ચાલુ રહ્યું તો પારસી ટોભા માટે સેવટે નાખુદી છે. ઊંચામાં ઊંચી કેલવણીને ફાંકો રાખનારા તમે આજે તમારી કોમનો આપધાન કરવા બેઠા છો. પારસીઓના ચાર પાંચ અકાબર સાહેબો આજે પારસી આલમને લગતી બીજી કંઈ ચીજ જાણુતા નથી. પણ પારસીઓનાં ધરમખાતાનાં ફંડની સતાવીશ લાખની પ્રાંત, મુંબઈ બેંકને સોંપીને તેનું વ્યાજ લેતી વખતે વરસમાં બે વખત સહી માતર તેઓ કરી જાય છે. તેઓ પોતાની સતા છોડી બેઠા છે, અને તેથી આજે કોઇબી વાતમાં વચ્ચે પડવાને લાચાર છે. એ અકાબરો ઘણા ભલા અને આપણે માથે મુરખી જેવા છે. અને તેઓ હુધ્યાત છે, તેટલાં તેમના વખતમાં જો આપણે પંચાત નહીં કરશું તો ક્યારે કરશું? એ બાબતમાં તોફાન, અને ઘોઘાટ નહીં, પણ ઘટતી ચુનોચરા કરીને તેનો ધલાજ તમારે કરવો જોઈએ. તમારી પંચાત કંઈ જીવતી નથી.

પનચાતના સાહેબો ફક્ત ધરશમાં બે વાર સહીજ કરેછે, અને આ ટુપલ ભરાઈ જાય એવા મોટા હીસાખનાં પોથા બાહાર પાડે છે. પણ તે પંચાત જીવતી કરવાનું તમારા હાથમાં છે. આગલી ધરાનની જાહેજલાલીની અને નામદાર ઈશંનીઓની કીરતીની આકી રહેલી શેશની તમે છેઓ, અને દુનયાનું ધયાન આજ તલકખી તમે ખેંચી રહ્યા છો. પણ હાલતો મરતી ઝુકતી તમારી હાલત છે, અને તેમાંથી બહાર નીકલવાનું તમારા હાથમાં છે. આપણા અકાબર સાહેબોને તૂ ખોદાતાલા તેઓની હુધઆતીની ઘડી ઉપરાંત બેવરી ઉમર બક્ષીને જીવતા રાખે તો તેમાંજ આપણે આપણી કંઈ સોભા અને સલામતી સમજવી જોઈએ છે. સખબ કે તેઓની જગા કોઈ રાખે એમ નથી. તેઓ છે તો જરાખી શોભા છે, બાકી તેઓ ગયા એટલે જાણુને કે બધું રંધાઈ રહ્યું. પંચાત મંડલી વગરની અને કોઈખી રાહબર વગરની તમારી કોમ એક જીવતી ડાકણ જેવી છે, જે ડાકણ તમને દેખાતી નથી, પણ તમારું પેટું ફોડીને ખાઈ જાયછે.

—:0:—

પંચાતની અગત વીશે તથા આજનાં પારસાં સુધારા તરફ રેવરંડ

ધનજીભાઈ નવરોજીએ એક ભાશાંણમાં કહી શબ્દલાવેલો

ગુછકાર ભરેલો વીચાર.

તા. ૮ મી સપ્ટેમબરને દીને રેવરંડ ધનજીભાઈએ ગરાંડરોડ પર આવેલાં મીઠાડીસટ ચરચમાં એક ભાશાંણ કરી આજનાં પારસાં સુધારા તરફ બહુ મોટી નાપસંદગી બતાવી હતી. એ ભાશાંણ સાંભળવા જેમ દેશીઓ તેમજ યુરોપયનો અને કરીસટીઅનો હાજર થયા હતા. પારસાં સુધારાને ધીકારવામાં આવલતો હમો “એખલા-અટુલા” જેવા હતા. એવી “એખલી-અટુલી” હાલતમાં હમોને ફેટીએક મુદત મોટી સજ્જરી સાથે ગુજારવી પડી હતી. પણ શોકર તે પરવર-દેગારનાં કે ગેખી ઉશકેરનીએ, હાલતો સેંકડો બલકે હજારો ખરા જરથોશતીઓનાં જીગરમાં હમારાં મનની લાગણી ઉશકેરાઈ છે, એટલુંજ નહી, પણ પરદેશનાં અને જુદદીનનાં કાબેલ નરો અને અપસપાટ

લખનારાઓની, ખાલલી રીતેથી મેદાંન પડીને, એ સુધારાને સદંતર વગોવવા મંડી ગીઆ છે. એ બાબેનાં જુદાં જુદાં લખાણો યાંકી લઈને કંદરદાંન વાંચનારાઓને તથા સાંભલનારાઓને હમો વાકેફ કરતા આવયા છઈએ. અને આજ દીને હવે એક અસલ ખરો પારસી અને ભલાં દીલનો જરથોશતી, પોતાની હાલત બદલાયા છતાંબી, અને પારસી મહજબ તરફ એક જાતની હસદ અને દુશમનાઈ ભરેલું દીલ ધરાવતા છતાંબી, આજનાં પારસી સુધારા વીશે તથા પારસીઓની હાલત વીશે શુ કહે છે તે દરએક દાનાવ જરથોશતીએ ધ્યાનમાં લેવું ઘટારટ છે. રેવરંડ ધનજીભાઈ જેકે આજે મીરાનરીઓની સફમાં છે, તોબી પોતાના અસલી જાતભાઈઓની ખેરખાહી ઈછતા રહેવાથી તેવણ પાછા હટયા નથી, એવું હમો માનયે છઈએ. જે પારસીઓનું ભલું ઈછવાનીજ તેવણની ખાહેશ નહી હોય તો, ખાસ પારસીઓજ કીજે એક ખાસ ભાશાણુ કહી સંભલીવાની, તથા આ હેઠલ યાંકી ખતાવયા મુજબનાં સજ્જનો કહી સંભલાવાની તેવણને અગત શું હોય? રેવરંડ ધનજીભાઈ સરખાતમાં એમ ખોલયા હતા કે:—

“આખી દુનીયામાં આજે આસરે ૭૭૦૦૦) સીટીટર હજાર પારસીઓની વસતી છે. તેમાં મુખર્થ શેહેરમાં ૫૦૦૦૦ છે. ગુજરાત પરાંતમાં આજે ૨૦૦૦૦) છે. કરાંચી, એદન, તથા ચીન અને ખીજા લતા તરફ મલીને ૩૦૦૦) છે. અને ઈરાંન જમીનપર આસરે ૪૦૦૦) છે.”

“એ પરમાણે જેતાં પારસીઓની વસતી ઘણી નાંધલી છે. એ વસતી જે કે ઘણી નાંધલી છે, તોબી તે લગભગ એકજ ટોલાં તરીકે રહે છે, અને જુદી જુદી રીતેથી વેહેંચાઈ ગએલા નથી. તેઓ ઉદ્યોગી, તથા ચાલાક અને શખી દીલગુરદાવાલા છે, તેઓ પઠસા કમાવાનીજ નીસતા રાખે છે, અને કમાઈને મોજ મારવાને ચાહે છે. તેઓ કંઈબી રીતે કંજુસ નથી, પણ પોતપોતા વચે પછશા પુર છુટથી વાપરે છે. ભાટીઆ અને વાંણીઆ, તથા ખોજ લોકો હવે પારસીઓને પગલે ચાલીને વેપાર તથા ખીજા કામેમાં મશગુલ થઈ પડેઆ છે. પણ હાલના પારસીઓ ઘણાજ કુકરાજીખોરા, તથા મોજ-શોકી, અને ખાહેરનો જુદો લપકો દેખાડનારા થઈ પડેઆ છે. આગલા પખતનાં

પારસીઓ કરતાં હાલના ખરસી પોતાની ઓરતોને ઘણીજ છુટ આપવા લાગ્યા છે. એ આજની પારસી અશતરીઓ પોતાના મીતરો તથા ખીજ મરદો શાહે છુટથી ફરવા હરવા લાગી છે, અને એખલી ઠીએટરોના તથા ખીજ તમાસા જેવા જાય છે. ગીઆં ૩૦) તરીશ વરશપર એવી ચીજો કોઈના રાપનામાંથી નહી હતી. એવી ચીજોથી અને ખીજ એક જાતની ચાલચલણથી તેઓ પોતાના હકમાં બહુ મોટી હાંણી કરે છે. આજના પારસીઓ ધર્મશાસ્ત્રીઓનો નકલ કરવા લાગ્યા છે. ફરંગીઓ, ફરંગીનાં પોરયાઓ, આયાઓ, મુશલમાનો, લાલીઆઓ અને તેવાજ હલકા લોકોને તેઓ પોતાના કામકાજ કીજે રાખવા લાગ્યા છે. અને ધર્મશાસ્ત્રીઓનો જીતરાહ અખતીઆર કરી ધર્મશાસ્ત્રીઓનો પોશાક પકડવા લાગ્યા છે. કોઈ કોઈ વખત તો એવા લેખાસથી તેઓ પારસીઓ તરીકે પીછાંણી શકાતા નથી, અને ચાહુદીઓ અથવા ફરંગ-ગોટલાઓ જેવા દીશે છે. અને બાજે વખત તો ઇટલીનાં બીખાડાઓ, અથવા ગોવેગરી ફરંગગોટલાઓ જેવા નજર આવે છે. એવો તેઓનો અવતાર જોઈને મહુને બહુ મોટી ગમગીની ઉપજે છે. આજની કેટલીએક પારસીઓ તો નાટકના અથવા જલસાનાં ઘરનાં જાહેર તખ્તા ઉપર આવીને મરદોની મીજલશની શામને ગાવા-બજાવાથી લાગી છે. પારસી અશતરીઓ એખલીથી ભટકે છે, અને મરદ લોકોની મોલાકાતે જાય છે. આજના પારસીઓને માંથે-વાંશે કોઈ રહ્યું નથી, અને તેઓ ઉપર કાબુ ચલાવનારો અથવા તેઓની રાહબરી કરનારો આજે કોઈ આગેવાન નથી. ગીઆં ૩૦) તરીશ વરશે તલક તેઓને માંથે પંચાત મંડલી હતી. પણ શીખેલામાં અને શુધરેલામાં અપનારાઓએ તે મંડલી ભાંજ પાડી, તથા ધરમગ્રંથોનો જર ને લાગવગળી ટોડી નાંખેઓ. તેઓએ પોતા કીજે નવા “પારસી ધારા” મુકરર કરાવેઆ. અને પંચાત મંડલીની સત્તા નીસટ નાખુદ કીધી. સુધારો સમજીને તેઓ આગલ પગલાં ભરતા જાય છે. તેઓમાં રહનુમાએ માજીઅશની નામની એક સભા છે, પણ ખુદ એ મંડલીનાં મેમબરો પોતાના કહેલા શુધારા મુજબ ચાલતા નથી. આજની ઉધરતી અકસર પારસીઓ પોતાનો વખત રમત-ગમતમાં, તથા પીઆના બજાવવામાં, તથા હારમોનીઅમ ઠોકવામાં, તથા શીવવા અને ગુંઠવામાં

અને તેવાંજ ખીજાં કામ પાછલ ચુજરે છે, અને ધર ખતલાનું કામકાજ કરતીઓ નથી. ત્યારે ચાકરો અને ખીદમતગારો રાખવાની તેઓને ફરજ પડે છે. ઉંધરતા દુકતાઓ તદ્દન વગર ધરમનાં નાશટીકો ખનતા જાય છે. તેઓમાં કંઈખી એકીન નથી, અને કંઈખી કીરીચ્યા અથવા ધરમનીલીની તેઓ દરકાર કરતા નથી. કાફરી તરીકા ઉપર તેઓ પુર જલડડથી વધેચા જાય છે. અને ધરમનીલી ઉપર તેઓને ખીલકુલ ભાવ કે માન મોહખત નથી. આજે ધણા જણાંતો “ફરીમ્-સનો” ખની ગએલા છે, અને ત્યાં સંશારી મોજ મગ્નહ કરે છે.” ઈતીઆદી.

મીજલશનાં સાહેબો, રેવરંડ મીં ધનજીએ જાણાવ્યું છે તેમ હજીખી એક સારી વાત છે કે, આપણે એક આખા ટોલા જેવા બીયે. વાણુયા ભાટયા પેઠે નાતમાં વેહેચાઇને “અલયા, આ તો તું ખાઈશ નહી, હુંતો આ લઈશ નહી,” એમ આપણે કરતા નથી. હીંદુઓએ હીંદુસ્તાન ખોહયું, તે નાતજાતનાં આ તફાવતને લીધેજ. (રેવરંડ વનજીભાઈનાં વીચારો ભાષાણુ કરતાએ અતરે ટાંકાને તે જોડે પોતાનાં ટીકા કરયા હતા.) અને રેવરંડ ધનજીભાઈએ પારસીઓની પંચાત વગરની માઠી હાલત વીશે, તથા આજનાં નાલાએક સુધારાવાલાઓ અને ટચાક તથા આલસુ જવાન પારસણો વીશે એક ભાશાંણુ કરીને તેવણે પોતાની નાંપસંદગી કહી ખતાવી હતી તે ભાશાણુ મીજલસીઓ આગલ પોતાની તરફનાં ટીકા સાહે મીં મનસુખે વાંચી સંભલાવીને રેવરંડ મીં ધનજીભાઈની વખાંન કરી હતી.

વલી એ પછી “સીંધ કરાંચી” તરફનાં એક અંગરેજ લખનારે પંચાત મંડલી વગરની પારસીઓની માઠી અવસથા વીશે જે શખુનો લખીને અફસોસ ખતાવયો હતો, તે અંગરેજનાં અસલ અંગરેજ શખુનો મીં મનસુખે વાંચી સંભલાવીને તેનો ખોલાસો પોતાની તરફનાં લંખાંણુ ટીકા સમેત સમજાવયો હતો જેનો સાર હેલ પરગટ કરયા મુજબનો છે:—

SOCIAL REFORM AMONG THE PARSEES.

“The Parsee Panchayat is an effeety body. It is decaying if not dying. Is there no one to shake its old bones into life

once more? Is there no patriot to cure its distempers and unite its fast dissolving members? It is an old institution and has done good work in its day. There is no organised body which can take its place, there is no individual who can do the same amount of good work. Should therefore, we ask, should the Panchayat be allowed to die? Does it deserve death? On the contrary does it not deserve to live? Our Parsee brethren are fond of everything European. If the Panchayet is dead, get up an Association. If the Association cannot work without legislative air agitate for it. But in the name of all that is dead to you, in the name of all that you deem holy, be not apathetic or indifferent. Don't console yourself with the thought that you are a nobody, and that others should move in the matter. Every one is responsible, and every one can work in the good cause. Put down this social evil, and you will save yourself from worse evils. Let it flourish, and you are done for, for ever. It is the mother of a brood of social maladies. Beware of taking it to your bosom and embracing it as your natural good."

સીધે દેશમાં પરગટ થતાં બિપલાં અંગરેજ પતરનો લખનાર બિપલા સખુનોમાં આજનાં ગુમરાહ પારસી ભાઈઓને શીખાંખણ દધને એમ કહેછે કે:—

“મુ'બઈ મધેનાં પારસીઓને માંથે હાલ જે ‘‘પંચાત મંડલી’’ છે તે તદનજ અશક્ત થઈ પડેલી અથવા ફકટ ખાલી નામની પંચાત છે. ફકટ નામનાં બપકામાં રહીને એ પંચાત મંડલી રીએ છે, બલકે મરતતોલ થઈ પડેલી છે. આહ! અફસોશ છે,—અફસોશ છે કે આખી પારસી કોમમાં, આજે શું કોઈ એવા નરો રહ્યા નથી કે જેઓ મેદાંન પડીને, એ રીખતી અને મરતી પંચાત મંડલીનાં બુધાં ખખ થઈ ગયલાં બદન મધેનાં હાડકાં હીલવીને અથવા મરડી—મોરીને પાછાં હીલતાં અને સજીવન કરે? અરે! અરે! શું આખી પારસી કોમમાં આજે કોઈ એવા દેશહીતકારીક દીલનાં સપુતો રહેવા નથી, કે એ પંચાત મંડલીને જે નબલાધતું દરદ લાગુ પડ્યું છે, તે દરદથી તેઓનો

છુટકારે કરે? અને તેવાં દરદથી એ મંડલીનાં મેમબરો જે ભાગીને ભુકો થઈ જવાની અથવા અટવાઈ જવાની હાલતમાં આવી પડ્યા છે, તેમાંથી તેઓને બંચાવી લીએ? આહ! પારસી પંચાત મંડલી એ એક અસલી વખતની ઘણી જુની મંડલી છે, કે જેણે પોતાનાં વખતમાં ઘણાં ઘણાં સારાં કામો કર્યાં હતાં. કોઈ ખીજ નવી મંડલી એ મંડલીની જગા સાચવી શકે તેવું હાલ કંઈખી નથી અને આખી પારસી કોમમાં આજ કોઈખી એવો શખસ રહ્યો નથી કે જે એ મંડલીનાં મેમબરની ગરજ સારી શકે અથવા એ મંડલીનાં મેમબરનાં જેવાં ભલાં કામ કરી શકે. એવી હાલત બાણતાં છતાં, શું પારસી કોમને ધ્યારત છે, કે હાલની પંચાત મંડલી જે ફકટ નામની થઈ પડેલી છે તેને પણ તદ્દનજ હક થઈ જવા દ્યને સઘણું નીશત નાબુદ કરી નાંખે? અરે! અરે! શું એ પંચાતની તદ્દનજ પામ્મિભાલી અથવા નીસત નાંખી કરી નાંખવી સજ્જવાર છે? કે એ પંચાત મંડલીને પાછી ટ્યાર કરીને હાલમાં લાવવી ઘટારત છે? આહ! પણ હાલનાં જમાનાની પારસીઓ તો જે ચાલચલણ અંગરેજ લોકોની છે, તે ચાલચલણ ગોઆ પોતાનાં અસલી બાપદાદાની હોય તેમ તે અખતીઆર કરતા અને તેને તાબે થતા જાય છે!

“પણ જે પંચાત મંડલી ખરેખરજ મરણ પામે અથવા તે તદ્દનજ મરણ પામી ગણાતી હોય તો, દેશહીતકારીક હિલનાં સખ-સોને ઘટે છે કે તેનાંજ જેવી કોઈ ખીજ મંડલી ઉભી કરે. એ તેવી મંડલી કામવંતી કે સત્તાદાર નહી ગણાય તો, તેને સત્તાદાર કરવા સાર સરકારની મદદ માંગવાની ઉશકેરણી અથવા હીલચાલ કરો. આહ! પણ એ પારસી ભાઈઓ, કંઈખી કરીને તમે સજ્જગર થાઓ. સોગન તમોને તમારાં મુઆં માબાપોનાં અને તમારાં આગલા નેઆગાનેનાં રવાંનોનાં છે, અને સોગન તમોને તમારી તમામ ભત્રી, તથા વાહલી અને પવીતર ચીજોનાં છે કે, તમોએ હવે વધુ વખત તલક બેદરકારી ભરેલી અને નહરવશ હાલતમાં જાંદગી યુગ્ગરવી નહી જોઈયે. તમે પારસીઓ આજે કુચ ખીશાદની ચીજ નથી, એવો ખ્યાલ કરીને આઘને ખુણે ભરાઈ રહેલું જોઈતું નથી, અને કોઈ ખીજ અથવા પારકા લોકો તમારે વાસતે મેહેનત કરીને તમારા હક સાચવે એવી

આશા તમોએ રાખવી જોઈતી નથી. તમે જેટલા આજે હુધ્રાત પારસીઓ છેએ તેઓ મધેથી દરએક શખશને માંથે એ અગતની ફરજ આવેલી સમજવી જોઈએ છે, અને એ રૂઠું કામ ઉઠાવાને દરએક પારસી દીન અને દુનયાનાં કાયદાથી બંધાયેલો છે. પારસી સંસાર મંડલમાં ચાલતી એ કસુર અથવા બદીને નાખુદ કરવી જોઈએ છે, અને એ બદી નીકલી ગયાથી એ પારસી ભાઈઓ, તમો ધણી બીજી પીડાઓ અને ફજેતીઓમાંથી મોકલા થઈ શકશે. પણ જો તમો હાલની વગર પંચાતની પીડાને ચાલુજ રાખશો, અથવા આગલ વધવાજ દેશો તો ઇચ્છાદ રાખજે કે હવે પછે સદાકાલ તમારું નામ નીશાન જગતની શપાતી ઉપરથી તદનજ ધોવાઈ અને ભુસાઈ જતું રહેશે. વગર પંચાત મંડલીએ આ ભવમાં જીંદગી ગુળરવી, તે ગોઆ તરેહવાર જાતની દુનયાઈ પીડાકારીઓ અને બેહુદ સંસારી ફજેતીઓને જનમ આપનારી એક ડાકણને સંભાલી રાખવા જેવું છે. એ પારસી ભાઈઓ, એવી ડાકણને ગલે વલગાવીને ગુપચુપ બેસી નહી રેહવા કોજે તમે હુશયારી પકડો, કે એવી ન ધણીઆતી હાલતની જીઆંકાર ડાકણથી તમો કમુખી કંઈ સુખ-સંપજ કે સલામતી ભોગવી શકનાર નથી.”

એવા બીજા દાખલા દલીલો ધણા છે, એમ મીં મનસુખે કહયું હતું. પણ તે માટે બીજી વખતે બોલવાનું કહી જણાવીને તેવંજુ પોતાનું ભાશાણુ ખતમ કાઢું હતું, અને મીંજલશીઓથી રૂખસત ચાહી હતી. (માન અને શાખાસીની તાલીઓ તથા અવાજો મીંજલ-સીઓએ કીધા હતા.)

સરનશીન સાહેબ દશતુર જમાસપણએ અતરે ભાશાણુ કરતાનો ઉપકાર માની એજ બાબદ ઉપર આવતે સનીવારે વધુ વીચારે આપવામાં આવસે એવી ખબર આપી હતી.

મીં રસતમજી અરદેશર માસતરે સરનશીન સાહેબનો ઉપકાર માનવાની દરખાસત મેલતાં મીં મનસુખનાં પંચાતની અગત વીરોનાં વીચારે સાથ મલતા થઈ જણાવયું કે, મોટી શહેનશાહતાને જાધી વાલનાર એવો એક રાક્ષસ જે પારસી કોમમાં પેઠો છે, તે અદે બાઈ છે. તે રાક્ષસ સામે “કાવેઆહુગર” જેવી બલતવારીથી થઈને તેને નાખુદ કરશે, તોજ પારસીઓ પોતાની આગલી જાહેજલાલીને કંઈ નહીં તો એકસોમે હીસસે પણ પુગી શકશે.

અતરે મીં મનસુખે સભાને પુછ્યું હતું કે, જે બાબદ ઉપર ભાષાણ કરવામાં આવ્યું છે, તે બાબદની અગત તેઓ કયુલ કરેછે કે નહીં? તે જણાવવું. તથા આજ દીને કહી સંભલાવેલા વીચાર સરવે રીતે તમોને પશંદ છે કે નહીં તે ઉપર તમારું મત જણાવીને તમારે ઘેરબારે શીઘારવું. એ સાંભલતાંજ તે મોટી સભાના તમામ ગરહશયોએ એક આવાજથી અને ભારી મોટા ખુશાલીનાં અવાજથી મીં મનસુખનું કેહવું અને પંચાતની અગત કયુલી હતી. એ જવાબ આપવા પછી સરનશીન સાહેબનો ઉપકાર માની સભા વીસરજન થઇ હતી.

—:0:—

તાં ૨૭ મી નવેમ્બરને દીને કોટ મધે એક મોટી મીજલશા આગલ મીં મનસુખે કીધેલું બીજવારનું ભાષાણ.

—•••—

સરનશીન* સાહેબ અને મીજલશાના સાહેબો—

જે બાબતસર આજદીને આપણે ભેગા મલેઆ છઠ્ઠાએ તે વીશે ગીએ સનીવારે કેટલાએક શખુનો તમો સાહેબો આગલ કહી સંભલાવીઆ હતા તે તમોને ધમ્યાદ હશે. આજદીને કંધક વધુ શખુનો બોલીને એ ભાષાણ ખતમ કરવાની હું તજવીજ કરીશ, અને તે પછે તમો જેવા દીનદાર અને કદરદાન ગરહશયોની સારી સમજ તથા દેશહીતકારીકપણા અને અપખશપાટપણા ઉપર ભરોશો રાખીને એ અગતનું કાંમ ક્તેહમંદી ભરેલી રીતે સરઅંજમ પોંહચાડવાની આશા રાખીશ.

અકલી તથા નકલી દાખલા દલીલો આપીને ગીએ સનીવારે તમોને ખાતરી પુરવક રીતે એવું શલેજવ્યું હતું કે આપણા ટોલાને માથે-વાંશે હવે “પારસી પંચાત મંડલી” ઊભી કરવાની ખરેખરી અગત છે. વલી એક બે સવતંતર અંગરેજ લખનારનાં તેમજ પારસીઓનું ભલું ઇછનારા કરીસટીઅન પાકરીઓનું લખેલું બતાંવીને એ મંડલીની અગત શાબેત કરી હતી.

વલી એ ઉપરાંત બીજા કોમનાં અને બીજા મહજબનાં આપ-

અખતીઆર લખનારા એ બાબે સું કહેછે, અને પારશીઓને કુહવી શહલા આપેછે તે ઉપરથી બે શબ્દોનો બોલવાનું અગતનું વીચારીએ છઈએ.

તરેહવાર રીતનાં નાંપસંદ અને નજીસ બનાવો આ મુંબઈ શે-હેરની પારસી વસતીમાં અને પારસી અખલાઓમાં બનતા બેઠને અત-રેનાં હીંદુઓ તથા મુસલમાન લખનારાઓ અસતકથી વારમવાર ટીકા ઓ થતા રહ્યા છે, તેમાંથી એક નમુનાં તરીકે આ નીચલા શબ્દોનો તમે આગલ રજુ કરવાને હું ઘટનું વીચારું છું.

“આપણાં પારસી પડોસીઓ અંગરેજ સુધારાની નકલ કરવાને બહુ આગલ વધી ગયાછે. બીજા દેશીઓ કરતાં પારસીઓ પોતાને સુધરેલાનાં બાબમાં આસમાનથી ટૂંકત એક આંગલનાં છેડા સુધી જઈ પોંહ્યેલા સમજે છે. તેમને હમો કહીશું કે જરૂર વેલાતી સુધારાથી તેમનો સંસાર ખરાબ થયો છે. આજે આખા યુરોપમાં જે ઘર સંસારનાં મુકરદમાંને છણાંવટની સંખ્યાનો સરવાલો લઈશું તો તે બોટો રાક્ષી નજર આવવાનો. ઓરતો પોતાનાં ધણીને બંદીબાનું નખાવે. તેમનાંથી છુટા થવા તેમનાં ઉપર નઠારા અપરાધો લાગુ કરે, અને ધણીઓ પણ, પોતાની તેવી જલમ ઓરતોથી છુટવા તેમના ઉપર આ રોપો મુકી, કોરટનો આસરો લેયછે. આવા મુકદમાં એ યુરોપયન લોકોનાં કાંઈ મોટી ધાંચીમાંજ બનતા નથી, પણ મોટા મોટાઓની વટીક ફજેતી થાયછે.” વીલાતમાં વગર આપનાં ફરજદો, એટલે ભટકતી ઓરતો જેમનાં કાંઈ ધણી ધોરી મલે નહી, તેમને હરાંમથી પેદા કીધેલાં છોકરાંની સંખ્યા, રૂપે બે આનાં જેટલી નીકળી આવશે. જરૂર આ બીનાં સુધરેલામાં ખપતા દેશને ધણી રામમાં નાંખનાર છે. પણ સુધરેલા દેશનાં આવા હાલ બેઠ, જે લોકો તેવો વીલાતી સુધારો કરવા આહતા હોય, તેમણે સારો વીચાર રાખવાની જરૂર છે. આપણાં પારસી પડોસીઓ માટે, જ્યાં સુધી મેટરીમોનીયલ કોરટો નહતી, ત્યાંસુધી તેઓ સુખી હતા. તેમનાં સંસારી મુકરદમાં, યાને ઘર ખટપટનો ફેસ-લો પંચાત કરતી પણ જ્યારથી પારસીઓએ સુધરેલામાં ખપી પોતા માટે નવો કાયદો કરાવ્યો છે, ત્યારથી તેમનાં કુવી કીસમનાં મુકરદમાં કોરટોમાં આવેછે, અને અખલાઓ બોરાકી પોશાકી માટે પોલીસ

કારટોનો આસરો ભેજે, તે આપણાં જોવામાં આવેજે. એક મરદ પોતાની ઓરતને બદ કહે, એનાં જેવી શરમની વાત હમે બીજા એક પણ સહજતા નથી. તેમ એક ઓરત પોતાના ધણીને પોલીસમાં ધસડે એની જેવી બેહવાઈ જમાનામાં એક પણ ગણાય નહી. હીંદુઓ કહેજે કે હાકમનાં દંડયા અને ધણીનાં માર્યાં એનેા ધનશાક્ કરનાર કોઈ હોયજ નહી. જો એક માને, પોતાનાં ફરજંદને તેનાં ભલા ખાતર સજા કરવાનો હક હોય, જો એક બાપને પણ તેવો હક તેનાં બાલકનાં ભલા માટે હોય તો, એક ધણીને પોતાની ઓરતની બેવકુશી માટે સજા કરવાને હક હોવો જોઈએ. જે ઓરતનું ભરણપોશણ કરવાને ધણી બંધાયેલો છે, તે ધણી પોતાની ઓરતને પોતાની ખુશી અને વીચાર પરમાણે ચલાવે, અને તેમાં બેંહોશ કરનાર ઓરતને ઠેકાણે લાવવા જરા સજા કરે તો, તેમાં તે કુટલો મોટો ગુનાહ કરે છે, તે અમારાથી સમજાતું નથી. જે લાડ લડાવે, તેજ રડાવે પણ ખરા. એક શેઠ પોતાનાં નોકરને પગારમાંથી દંડ કરી સજા કરે છે. તો એક ધણી પોતાની ઓરતને પણ તેનાં વાંક માટે નસીહત કરવાને બે વાત કહેજે, ને કાંઈ સજા કરે, તો તેમાં મુજ્જો નથી. પણ આજની છકેલી પારસી ઓરતો, જેમને હાલનાં સુધારાએ વધારે ટચાક બનાવી દીધી છે, તે ઓરતો પોતાનાં ધણીનાં રોટલા પણ ખાય, અને ધણીએ માને પોલીસમાં પણ લઈ જવાને તઈયાર થાય. પણ વીચાર નથી કરતાં કે, જો ધણીને સજા થશે તો તેથી તેનાં કુલને કુટલો બટો ભાગશે. જે બાઈ પોતાનાં ધણીની ઈજ્જતની દરકાર નહી કરે, તો તેની જીંદગી અમે તો ધુલ સમજ્યે છઈએ. માટે પારસી બાઈઓએ, વીલાતી સુધારાની નકલ કરતાં, સારો વીચાર કરવાની જરૂર છે.”

નેઆત,-જાત અને પંચાતનું જેર ખોલી ખેરેલા પારસાઓએ,
 મુખર્ધ મધેનાં હોંદુઓ અથવા ભાઈઆ ગનાતની પંચાતનું
 જેર અને ધનશાકી તદખીર જેઘને શરમાવું અને
 શીખવું જેઘએ છે.

જમ પારસી કોમની કીરતીની બીજી રીતીથી હાંણી કાઢી છે,
 તેમજ જે દીવસથી પારસી કોમને માંધેથી પંચાતનો આંકુસ કાઢી
 નખાવ્યો છે, તે દીવસથી, પારસી ટોલો ગોયા પોતાનું સઘણું અસલી
 જેર અને જાહોજલાલી ખોલી ખેસીને, કમજોર રાંડીરાંણુ જેવો થઇ
 પડેલો દીસે છે! પેલા સુધારાવાલાઓ જ્યારે ચોતરફથી હારમારીમાં
 આવી પડ્યા છે, ત્યારે અંગરેજોની પક્ષમાં ભરાવા સાર, જે ચીજો
 અંગરેજ લોકો અને તેઓની બાયડીઓ કરેછે, તેની નકલ કરીને,
 તેઓને પગલે ચાલવાનાં ફાંદાં મારવા પડ્યાં છે. પણ પેલી કેહેવત છે
 કે, “ધોભીનો કુતરો, નહીં ઘેરનો ગણાય, કે નહીં ઘાટનો ગણાય”-તેમ
 અસલી પારસીપણું તજીને, અંગરેજપણું અખતયાર કરવા બચે,
 તો તે અંગરેજોથી તુછકારથી તેઓને પાછા દુર હાંકી કાઢે છે.
 ત્યારે એ બાપરાઓતો હાલ કસાખી દીરગવગરનાં થઇ પડ્યા છે,
 અને તેથી એ સુધારાવાલાઓની હાલત જમ જગતનાં ધનાવ લોકોની
 હશી-મશકેરીને લાયકની, તેમજ તેઓની દુયાને લાયકની થઇ પડી છે.
 તે ખોદતાલા તેઓ ઊપર રેહેમ કરીને તેઓનો જલદીથી છુટકારો
 કરે એવુંજ હમો ચાહીએ છઈએ. પારસીઓએ, એ સુધારાવાલાઓની
 ચાલથી, બીજું સઘણું ખોલ્યું તે પરવરયું, પણ “પંચાત મંડલી”
 નો આંકુસ ખોલ્યાથી, પુરેપુરો દ્રવેતવારો અને દ્રનાંદાલીઆં થઇ
 પડ્યાં. આજે તમામ નાંધલાં-મોટાં વગર સરદારનાં એક બેદરકાર અને
 વીખરાયલાં લશકર તરીકેની અથવા વગર ભરવાડનાં બોકરાંઓની
 નાચાર-ખેચાર હાલતનાં થઇ પડ્યાં છે. જેવો કે આપણાં શેરૂરમાં
 વસનારા વાણીઆ-તથા ભાડીઆઓ, જીજ વરશોની સુદતમાં, કેવી
 નાંદર સુધરાઈનાં નુકતા ઊપર ચહી ખેડા છે, અને પોતાની ગનાતનાં
 લોકોની દાદ દરયાદે પોહીચીને, કેવા ઓતમ બંદોબસતો સાચવી
 રાખે છે. પંચાત મંડલીનાં જેરથી ભલા-ભલા સરકશોને એક પલ
 વારમાં ઠેકાણું લાવીને, રડતા-અને ગરદન નમાવતા કરી મેલે છે.

મુખ્યના પારસીઓને માથે પંચાત ઉભી કરવાની અગત વીસી,
પરદેશનાં એક જરતોરાતી તરફથી આવેલો પતર, અને
આજનાં શુધારા તરફ ખતાવેઆમાં આવેલો તીરસકાર.

“પેહેલાં પારશી, પંચાએતનો પારશીઓપર કાણુ રહેલો હતો પણ
જેમ જેમ લોકોને ખુરી કેલવણી મલતી ગઈ, તેમ તેમ પંચાએતનો કાણુ
કોમનાં લોકોપરથી તોડાવવાની તજવીજ થતી ગઈ હતી. તે છેવટે
પંચાતનો કાણુ નીકલી ગીઆ, તે વીશે બેજાંપરની ખોપરી ખીશેલા
શુધારાવાલાઓ પોતે એક બાહાદુરી કરેલી રામજીને, શુધારાનો ફાંકો
મારવા ગીઆ હતા, પણ હાલના વખતમાં ખરા અકલમંદોએ પાછી
પંચાત તાણ કરવાની વાત કાઢાડી છે, તયારે આગલા વખતને ધ્યાદ
દેવાડી કહે છે કે, પંચાતનો જીલમી દોર હાલના વખતમાં નહી ચાલવો
એધએ. પણ શાદી અકલથીજ રામજીને એધએ કે પેહેલાં પંચાએતનાં
કાણુમાં, પારશીઓનાં એકશંખીપણામાં કેવું બલ અને કેવી ઇજત
હતી. તે વખતમાં કોઈખી પારશણો હલકી વરણના કોઈ રાખશે શાઠે
છેડેએક નીકલી જતી હતી નહી, અને કંઈ પારશણોએ પખલીક લેરાનો
લઈ કોમની ઇજત ખીગાડેલી હતી નહી. તથા અંધરમી પારશીઓ તે
વખતમાં કેહવાઆનહી હતા. આજે શુધારાવાલાઓએ પંચાત બાંજ
તેમાં ફાએદો શું મેલવેઆ તે કોઈ ખતાવી આપશે? ફાએદો
તો કંઈજ નહી, પણ આર પારશી કોમનુ પત ખોઈજી અને ધરમ
દુખાડેઆ.

“એકબારગી કમુલ કરીએ કે એ બધું ખોટું છે, તે બાહારથી
જે શરાગત છે તેટલું નથી, પણ કહી કોમમાં પંચાત નથી? વલી
કહેઆ જમાનામાં ન હતી? કીહા દેરાના લોકોમાં હાલખી નથી?
મંડલીની અગત નથી એમ કોણ કહી શકશે? એતો ગોઆ ખુદ કુદ-
રતથીજ બંધએલા નીઅમ જેવું છે. આજના વખતમાં પુરા સુધરેલ
દેશોમા પણ પંચાત છે. ઈઅલંડમાં પણ આખા રાજને માથે પારલા-
મેંદની પંચાત છે. ફ્રાંસમાં પણ પરજસતાક રાજની મંડલી અને પરેશી-
ડનટ મેમખર છેજ. નીસહીસટ ને આઈરીશ જેવા બલવાખોરાનીખી

પંચાત અને સરદારો છે. કાચુલીઓનાં જંગલી તાએફાઓમાં પણ વડાવેની તેપર શરદારી છે. આપણા ધરોમાં પણ મરદાની શરદારી અને ઓરતોપર ધણીપણું હોય છે. જેમાં ધણીપણું નહીં તે કંઈજ નહીંપણું બાએલો હોએ છે. ઢોરો ચરાવનાર ગોવાલીઆતું પણ ધણીપણું હોએ છે. કેહવત છે કે ધણી વગરના ઢોર સુના. હાથીને માથે અંકુશ, ઘોડાને લગામ, ને બેલને નાથ, તે પણ તેનાં ધણીનાં કાચુમાં રાખવાનું હોએ છે. છોકરાઓને માથે પણ માસતરો હોએ છે. નાએ-કો, ચોધરીઓ, પટેલો, શેઠો, મામલતદારો, કલેક્ટરો, ગવર્નરો, રાજાઓ, અને બાદશાહો અને શાલનશાહો, શહી પોતાની શક્તી માફકનું, ધણીપણું ભોગવે છે, અને અરસપરસના આશારાથી ખુશીથી રહે છે. કહી ચીજ, કહેઓ જમાનો, ધણીવગરનો આવે ? ધણીપણું સજીમાં છે, પણ પારશી ઓ જેવી હાલની જંગલી અને વાબંગી ઓલાદ તે પણ ફક્ત મુંબઈનીજ, ધણી વગરની છે. જેને માંથે ધણીનો, કે સરદારનો, કે પંચાતનો કાચુજ નથી તેની હાલત બહુજ માંડી અને બહુ દલગીરી ભરેલી છે. એવી હાલત તો માથાં વગરનાં ધડના જેવી છે તે ખરું છે.

વાબંગા સુધારાનો જેહરી પવન મગજે બેશી જવાથી, પારશી પંચાતને શજીવન કરનારાઓને ખુરં બોલવા, તેમજ મરણુ પામેલા અકાબરોને વગોવવાનું નીચપણું બતાવવા આહે છે. પણ સધલા કાબેલ શખરો સારી તરેહ શમજે છે કે જે વીચાર બાંધી પંચાત કાહડી નાખવાની હીમાએત કરી હતી, તેનો તો અડધાં કીટાએલાં શુધરેલાં મગજ, રફતે રફતે ઊંધોજ ઉધીઓગ કીધો, અને તેવા અભણ તથા મુરખોએ કોમને ડાહગલગાડેઓ, એવું લાંબા અનુભવથી હવે જે લોકો જાએ છે, તેમને માલમ પડે છે. માટે પંચાતની અનજીમન કાહડી નાખનારા શખશોએ તો, ઉલટા હાલની અનજીમન બનાવનારી ટોલીના વીચાર કબુલ રાખવામાંજ ખરું માન અને શેઆંતપટ ભરેલું શમજવું જોઈએ છે.

વધી પંચાએત મંડલી ઊભી કરતાં જે કોઈ પાંચ-પચીશ ભેજાં ફાટેલ અડીએલો ચરકશી કરીને શામને થાએ તો તેઓને પડતા મુંકોને તથા તેઓનાં ઘરખારો ખાતેલ કરીનેજ, એ રૂડું અને પારશીઓની ખરી આબાદી કરનાર તથા ઈજત વધારનાર કામ સરઅંજમ પોંહ-

ચાડવું ઘટારટ છે. જે શખશોને પારશી તરીકે રહેવું હોય, તેવા શખશોએ પારશી મંડલીનાં અને પારશી મહુજળનાં કાએદા અને રાહરીતી મુજબ ચાલવાની ફરજ છે. અગર નહીં તો, તેઓ કીજે હીંદુઓની મીશાલ બલી મરવાનું મશાન-અને કરાશટીઅન તથા મુશ-લમાનોની મીશાલે ડરાઇને જમીન મધેનાં કીડાં-કવચ અને કચુરાઓનાં ભોગ થઇ જવાનાં ગોરહસતાંનનાં ખાડાને મારગ મોકલોછે. મુંબઇનાં તમામ ભલા પારશીઓએ પોતાની હમગતનું ભણું ઇછીને એ અંગ-તનાં કારણસર મેદાંન પરવાને તઇઆરી કરવી જોઇએ છે, અને પેલા મુરદાલ દીલનાં શખશોને ખતાવવું જોઇએછે કે પારશીની કોમ હ-જુખી સરા નરોથી અને સતવંતા જરથોસતીઓથી શદંતર ખાલી થઇ ગયેલી નથી.

—:0:—

પંખાત વગરની હાલત વીશે તથા આજના પારશી સુધારાની વીરૂધમાં એક હીંદુ જાહેર લખનારે ખતાવેલો તીરસકાર

આજના સુધારાવાલાઓને હલકા પારીને તેઓનાં કાંમેની જે મશાકેરી હમો કરતા આવયા છઇએ, તેમાં યુરોપયન તથા મુસલમાન અને હીંદુ લખનારાઓ જ્યારે હમારી શાંઠે એકમત થતા જણાયછે, તેઓએ તેઓનાં કહેલાં સખુનોની જગા આ પતરમાં કરવાને હમો દશરૂત વીચારતા આવેઆ છઇએ. એક અપખશપાત પારશી લખનાર આજનાં એખીએલ પારશી સુધારા તરફ તુછકાર ખતાવે તે ઓર ચીજ છે. પણ હીંદુ અથવા મુશલમાન અથવા અંગરેજના જેવા પારકા હાથે, જ્યારે તેવા સુધારાવારાઓનાં કાંન વીંધાએ ત્યારે તેમાં કંઈ ખીછજ રીતની અસર હોએલી સમજવી જોઇએ છે. કીટાઈ ગએલાં મગજવારા, અને કમલાનાં મરજની આંખવાલા પારશી સુધરકો, જ્યારે પોતાનાં કરતુકોની એખ જોવાને અશક્ત થઇ પડેલા જણાય, ત્યારે પારકાની આંખનો સફાઇદાર અશમો તેઓની આંખે વલગાવીને પણ, પાધરો રચતો ખતાવાને હમો હમારી ફરજ સમજતા આવેઆ છઇએ. વલી તેવીજ ફરજ આજ દીને ખજવાને દલગીરી સાથે ઘટવું વીચારીએ છઇએ. પેલો હીંદુ લખનાર એમ કહેછે કે :—

“જ્યારે હીંદુ સંસાર સુધારવાને માટે માહમોટી ઊઠલ પાઠલ થાએછે અને ઘણો ગડબડાટ થાય છે, ત્યારે પારસી સંસારી સુધારો પડી ભાગ તો જાય છે અને તેમાં વધારે ને વધારે બગાડો થતા જોવામાં આવે છે. * * * * * પણ પારસી સંસારી બગાડો વીશેના આરટીકલો તો અલખતે ઘણાં ધ્યાન દેવાજોગ છે, અને તેનાપર જે પારસી ભાઈઓ યથારથ લક્ષ દેશે નહીં તો તેમનો સંસાર સુધારવાનાં વધારને વધારે ભય રાખવાનાં કારણો મક્કશે એમાં થોડોજ અસંભવ છે. છતાં અઠવાડયાંમાં એક પારસી અસતરની સાથે પરણવાનો વીશવાસઘાત કરવાનો જ દાખલો અમે ખતાવી ગયા છીએ, તેનું હજી કંઈ પણ પરીણામ આવયું નથી, તથાપી તે હપરથી આજે પારસીઓ પછસાના કેવલ ગુલામ થઈ ગયા છે, તે તેઓ પોતાની કોમનાં દુઃખી પરીણામ મોંહ આગલ જોએછે, પણ તે પર કંઈ લક્ષ દેતા નથી, એ બહુ ખેદકારક વાત છે * * * આજકાલ પારસીઓમાં સુધારો, છુટાપણું, સવતંત્રતા અને તે સાથે સઘલી અંગરેજી નક્કો થવાલાગી છે. પણ હમણાં હમણાં તેના ઉપાય નહીં થશે તો મહા યોગ વખતમાં એ સુધારો બગાડો થશે. છુટાપણું સઘઈ પીપણું બનશે, સવતંત્રતા અનીતીમાન કરશે, અને અંગરેજોની નક્કોથી ઘોભી બલદ પેટે નહીં ધરના ને નહીં ધાર્ટના તેમ સઘલો સંસાર કથલી જશે. થોડી કેલવણી લેવાથી ‘અધુરો ઘરો ઘણો છલકાય’ તેમ ઘણી છલકાઈ આજકાલની પારસી ટોલકીઓમાં આવી ગઈ છે, અને તેઓના ઠાઠમાઠ ને દમદમાટ જોઈને ઘણી નીંદાઓ ફેલાઈ રહી છે. ગરીબ સંસાર નીભાવવો તે આજકાલની ઘણીજ થોડી પારસણો (પછી તે બણેલી કે અભણ હોએ તેનો સવાલજ નથી) બણે છે ને તેમનામાં ઇતરાજી અને ડુકરાજી, પોકલ પતરાજીને નકામો મતસર ઘણો વધી પડ્યો છે. તેમના સુધારાએ વધારે ઇશકી બનાવી છે, ને તેમની કેલવણીએ સાની અને સદગુણી બનાવવાને બદલે ગુમાની મતસરી ને અનીતીમાન બનાવવા નો આરંભ કીધો છે. આ અમે સુધારાના પ્રારંભમાં નથી જોતા પણ તેનાં પાછલા કાલમાં જોઈએ છીએ. એ બધાંનો અટકાવ થવો જોઈએ, ને તેમ નહીં થશે તો અગાડી જતાં રશતમ ને શોરાખના ફરજદોને ઘણું ભોગવવું પડશે. અમે ખરા

સુધારાના મીત્ર છઠ્ઠાએ, પણ ખોટા સુધારાનાં ચતર છઠ્ઠાએ, તે અમારે
તો આટલું જ કહેવું જોઈએ કે, સુધારાને નામે આખા કોમમાં ગુમાં-
નનું નીકળત યાએ કે અપકીરતીમાં પડે એવું નહીં જ થવું જોઈએ.
અંગરેજ સુધારો દાખલ કરવાનું માન પેહેલવેહેલું પારશીઓને જ છે.
પણ તેમાં સુધા રહેવાને બદલે કુધારો થવા માંડ્યો છે, ને વઠેલ સુધા-
રો વધી પડ્યો છે, તેનું અપમાન પણ તેમને જ મલશે. મરાઠાજી
લેવાથી સોઝ સંતાપ પ્રાપ્ત થાએ તેવા ચીનહ જણાએ છે, તે તેનો
તતકાલમાં ઉપાએ લેવાવો જોઈએ. નાનકડી ખાલકીઓ સવતંત્ર રીતે
પોતાના જાના લગનો કરે, કે કોલ દે, અને પછી તે કોલો તુટે, ફરી-
આદો થાય, ને તેમાં પ્રીતીના રસ બરયાં પતરો પરગટ થાએ, ને
જગતની ખતરીસીએ ચરવાય, ત્યારે તેમાંથી અનેક પરકારના તરક-
વીતરકો બહાર પડે એવો સુધારો ભવીશમાં શોકજનકજ થઈ પડે એ
નીશચય છે.”

—:0:—

પારસી પંચાત અસુતકનાં ૨૭ સતાવીશ લાખ રૂપીઆની પુંછતુ

હવે પછે વગર પંચાત મંડલીએ શું થશે ? તેનો ખાતરી

ભરેલે જવાબ કોઈ રાખસ આપી શકશે કે ? એ

પુંછનાં છહુલા છપાયલા હેવાલ મધેની

કેટલીએક વીગતનો સાર.

વગર પંચાત મંડલીએ,—એ પંચાતનું મંજવર કુંડ સલા-
મતી ભરેલી હાલતમાં નથી એવું હમારું મત છે. એવાં મતનાં ટેકામ;
કેટલાએક સખુનો આગલા બાંરાણુમાં હમો કહી ચુકા છઠ્ઠાએ. એક
તરફથી ખુદ પારસી ટોલાની હાલતી હીલચાલ ખરાબી ભરેલી આગાહી
ખોલાવે છે, અને બીજી તરફથી જે ધરમખાતાંની પુંછપર હવે પછેનાં
નાચાર એચાર પારસીઓનાં સુખ અને સગવડનો આધાર લટકેલો છે.
તે પુંછનો નીભાવ સલામતી ભરેલી હાલતમાં નજર આવતો નથી
તે વધારે દલગીરી ઉપજાવો જોગ વાત છે. હાલનાં હજીઆત તપા દીન-
દાર અને પરમાણીક તરસદીઓની ગેરહાજરીએ પારસી અનજીમનની

એ મોટી દાસત, બેદરકારી. અને બદઅેકીનીનાં હાથમાં ગીરફતાર થવાની ધાસતીમાં છે તેમાં કશોખી શક નથી. એવી ધાસતીમાંથી એ માહ ઉપયોગી ખજનાંને બંચાવી રાખવો હોએ, અને તેની સાથે પારશીનો મહજબ અને તેને લગતી કીરીઆકામો ચાલુ રાખવાં-રખાવવાં હોએ તો, એક વગવાલી અને દીનદાર “પારશી પંચાત મંડલી” ઉભી કરવાની અતી ઘણી મોટી જરૂર છે. જે આજનાં પારશીઓ એ ફરજ બજાવવાને જુલોરો તો ગોઆ તેઓ ખુદ પોતાનાં જન ફરજ હો અને માલ-મતા તથા મહજબને લુટી ગએલા દાખલની તકશીરમાં અને બદનામીમાં આવયા વગર રેહેશે નહી. એ બાબેની મસલહત કરવા તથા ઘટતી ગોઠનણો ઉભી કરવાનું કામ હાલનાં ટરસટી સાહેબોનું, તેમાં ખસુસ કરીને સર જમશેદજી બારોનેટ શાહેબનુજ છે એમ સમજવું જોઈએ.

—:0:—

પારસી કોમનુ ભલું ઇછીને પર કોમનાં કાબેલ જાહેર લખનારા .
વટીક પંચાત મંડલી ઉભી કરવાની ભલામણ કરે છે, અને
પારસી કોમની ઇંજતનાં તથા પારસી ધરમની હુસતીનાં
સતરૂઓજ માંતર એ મંડલીથી ભએ ખાઇને
વીરૂધ બોલવા ચાહે છે.

પકા બંદોમસત ભરેલી એક પંચ મંડલીઆજના દેશહીતકારીક દીલનાં જરૂરતાથીઓ ઉભી કરશે તોજ પારસીનું નામ નીશાન બંચી શકશે. એક દીલથી પારસી બાઈઓનો મોટો ભાગ મેદાંન પડવાની તજવી લેશે તોજ એ માહ ઉપીઓગી મંડલી સેહેલાઈથી ખરપા થઈ શકશે. પારસી કોમને માંથે હજી સુધી ફેટલાએક દીનદાર અને સખી દીલના શેઠ સાહેબો હઈઆતછે તેટલાંજ જે એ બાબેની કોશેસ ખરા પારસી બાઈઓ કરસે તોજ તેઓ ફાવી શકસે. પારસી પંચાત જીભી કરવી તે ગોઆ પારશીની અસલી જાહોજલાલી અને પારસીની ચુમ થઈ ગએલી નીતી અને કીરતીને પાછી સજીવન કીધા બરાબરનો ચુલુ થશે. એવો અવાજ હમો કંઈ આજેજ કાહડતા નથી. એવી સમજ હમો કંઈ આજેજ હમારા પેઆરા હમદીનોને આપતા નથી. આજ

કંઈ વરસો થએઆં હરએક બાંહાંને અને હરએક બનાવ સર એ બાબેની જીકરી કરતાજ આવેઆ છઠ્ઠએ. હમારા હમદીન બાઈએની હધઆતીમાં અને આબાદીમાંજ હમે ખુદ હમારી આબાદી અને હમારાં ફરજંદાંન ફરજંદોની હધઆતી સમજએ છઠ્ઠએ, તેથીજ કેટલી-એક તકરારો અકલી તેમજ નકલી દાખલાદલીલોથી તથા તીખાસ તેમજ કદવાશ ભરેલી રીતેથી આહુ રાખવાને હમે હમારી ફરજ સમજતા આવેઆ છઠ્ઠએ.

આજના વખતમાં વગર પંચાતે “સપંતમે નીઉસ”ની દીનનાં પારસી બાઈએએ જીંદગી ભોગવવાનું આહુ રાખવું, તે ગોઆ તે-એએ પોતાના પેઆરા જાન માલની લગામ બદકાર “અંગેરેહમીની-ઉસો”નાં હાથમાં આપેઆ બરાબર ગણાશે. સીધ, પંજબનાં, તથા ખેંગાલ તરફનાં, તેમજ અતરેનાં સવતંતર અને શાસી સમજનાં અંગ-રેજ તેમજ મુસલમાન ને હીંદુ પતરવાલાએ વટીક ખોલલી રીતે અને દાનાઈ તથા ખેરખાહીની રાહે આજના પારસીએને મજબુત બલામણ પર બલામણ કરેછે કે, આજનાં કફેદા સુધારા, કાફરી કેલવણી, અને અનીતીમાંન અસતરી છુટ-છાટને બીધે, પારસી રોલો ઘણોજ હલકો અને હીણો થઈ પડેએછે. તથા કીન હુગે પડતો તથા મરતે અને વીખરાતો જાએછે, વાસતે તેનો બંચાવ અને નીલાવ કરવ શાફ તેએને માંથે એક મોભાદાર મંડલી ઉલી થવીજ જોઈએછે.

પંચાત મંડલીનો સાએઓ પારસી કોમનેમાંથે નહી રેહવાથી અંતજાણેઆ ધ્રુવશીપીઅનેને તથા અંગરેજ અમલદારોને મોટી જાલ-થાપ ભરેલીવાતો સમજવાને આજનાં કેટલાએક બદમનશનીના રાખશો દ્રાવી જાએછે. સવતંતર રેહવાને બાંહાંજુ પારસીની બલી કીરતીનું અને બલી નીતીરીતીનું સતેઆનાશંવાલી મેલવાની કોશિશ કરેઆ જાએછે. પારસી પંચાતનું અસલી ખાતું ખરેખરજ ઉપયોગી અને શાન-શઉ-કત ભરેલું હતું, અને તેથીજ તે વખતનો પારસી રોલો ગોઆ આખી પુરથવી ની તેમાં ખાસ કરીને હીંદુસતાનની વસતીનાં લોકોમાં માંન અને સરફરાજ ભોગવતો હતો. પંચાએતના વખતની પારસી અશતરીએની નીતી-રીતી અને મહલાજની વાતો અને હકીકતો તરફ આખી ફુની-આંનાં દાનાવો અને કાખેલોનું ઘેઆંન ખેંચાતું હતું. અસલી ધપ-

છપનાં અને અસલી રૂપ-રંગના પારસીઓ તે અરેખરજ સહગુણી અને સતવંતા પારસીઓજ હતા. પણ આજનાં જમાનાનો બાહરથી દીસતો પારસી, તે કેવલ ઉલતાજ અવારનો અને ઉંધાજ વીચારનો પારસી હોયોછે.

અરા દુરઅંદેશ અને હીમતવાન જરતોશતીઓતો આજનાં કેટલાંક સુધરકોનાં વીચારો અથવા ફાંટાઓને પોતાના પગની પેંજર હેઠલ ડાળીને ચાલેછે. એદરકાર નાશટીકોજ અસલી પારસી પંચાતનાં મરણુથી ખુશી હશે, પણ પારસી કોમનાં અરા કદરદાનો અને પારસી મહજબ અને રાહ રસમની ખુબીનાં પીછાંબુનારાઓ તો, પારસી પંચાતનાં મરણુથી અરેખરજ દલગીરી ભોગવતા આવેચ્યા છે. કમલાનાં ખુરા મરજવારા શખસોની નજરે સધલી ચીજો પીલી પીલી અને પીડાકારી ભરેલી લાગે તેમાં નવાઈ નહી. તેમ અરા જરતોશતી ખ્યા-ઓતો “જરતોશતી પંચાત મંડલી”માં અરો લાલજ જોવાની વકી રાખેછે, પણ આડી ચાલના અને ખદ એકીનનાં શખસોને તો તેવી મંડલીની હસતીથી નુકશાની અને નામોશી ભોગવવાની ધાસતી રેહવીજ જોઈએછે. પારસીઓનો હાલનો જમાનો અરેખર ખહુ ખુરોછે, કે જે અસલી પંચાતની પછેનો છે. અથવા જે વગર ભરવાડનાં એ નાવારેશ ગાડરાંનાં ટોલાંની હાલતનોછે. પંચાએતને પાછી ઉભી કરવી, એ દરએક સાચા જરથોશતીની નેકઅખતી છે, અને વગર પંચાએતે જાંઘી ભોગવવી, એ ચંચલ પારસી ચાલમથી નહી અરદાસત થઇ શકે એવું અભાગ અને અપમાનછે. પારસી પંચાએતનું મરણુ એ નજસ કરતુકવારાઓ કીજે મોજ અને મજાહછે, પણ પરમાણીક અને ભલી-ભલાઈ ભરેલી જાંઘી ગુજરવાચાહનારાઓ કીજે ખરી માહત-મપોશીછે. અરા સુધારાની હારતી, ને પારસી કોમની મોટાઈની મગર-રીનુ પદભથત થવું, તે પારસી પંચાતનો નસીબો અરગસતે થવાથી બનીઉછે. પારસી સુધારકોની સુમીઅતને લગતી તવારીખમાં જે કાંઈખી લેખ અરે અફસોસ ઉપજવનારો ગણાતો હોયતો, તે પારસી પંચાએતની નાખુદી થવા બાબેતોછે. એ પંચાએતનુ પાછું ઉભુ થવું, તે ગોઆ પારસીઓની અસલી નેકનામીને પાછી જાહીતી લઈને સજવન કરવા અરાખર ગણાસે. અસલી કેઆની ટોલાની કીરતીનો જુહુડો જો

હસી ખુસી અને સરકરાજીની રૌશન હવામાં જીલ્લે ઉરાડવો હોએતો, હાલની નધણીઆતી હાલતમાંથી નીકલીને, આજનાં પારશીઓએ પોતાને માથે પંચાએતરોડી કોષ ધણીઆતી હાલત અખરીઆર કરવાને ભુલવું કે ધીલ કરવી જોઈતી નથી. ધણી-ધોરી વગરની વીધવાઇ અને નાવારેશ હાલત, તે સઉથી અભાગણી અને સજીથી હીણમાં હીણ હાલત ગણાય છે.

પારસીઓને માથે “પંચાત મંડલી” ઊભી થાય તોજ પારસી ટોલો ખંચી અને સોભા તથા સલુકાઈ ભરેલી હાલત ભોગવી શકશે.

“ધી સોંધ તાઈમસ” — તથા “ધી એડવોકેટ આફ ઈંડીઆ” — નામનાં તથા ખીજાં અંગરેજી પત્રોનાં અધીપતીઓએ પારસીઓને વાસતે એક વગવાલી પંચાત ઊભી કરવાની વાજખી ભલામણ કીધી હતી. હવે હમારા અસરાફ વાંચનારાઓની જાણને માટે કહીએ છીએ કે, આજ આશરે ૨૬ વરસની વાત ઉપર, પેલા કેહેવાતા અથવા ડીંગમાર સુધારાવાલાઓએ શેઠ કાવસજી ખેરામજી બનાજીવાલાં આતશ-ખેહેરામમાં ભેગા થઈને પંચાતને તોટી પાડવાની તદખીર રચી હતી. પણ તે પછી આ કામથી પારશીની વચલે વાંધેની વસતીનાં હકમાં મોટી ખરાબી થઇ, અને પંચાત જેવી મંડલીની મોટી અગત-જોઈ, અને પારસી આલમનાં ધીકારની બરદાશત નહી કરી શક્યા, તથા પારસીઓને વાસતે ધારાબાંધવાનું કઠિતક ઉભું કીધું. અને તે કઠિતકથી પારસીઓને ગલે એક જખરી તોક ઓરવી. હવે એ કઠિતક ઉભું કરવાની મતલબતો કાંઈ જુદીજ હતી. તે મતલબ પેલી ભાંગી પડેલી પંચાતનાં અધીકારીઓ સમજ્યા નહી. તેથી પેલા સુધારાવાલાઓને કાવતું થઈ પડ્યું, અને પારસીઓનાં સંસારી કજીઆ ચુકવવા સાર, પંચાતને સજીવન કરવાનો જીટો ઊભો કીધો. તે પંચાતને કેવી સતા આપવી, તે મધેની થોડી એક કલમે જે પેલા પંચાત ભાંજી પાડનારાઓએ ધડી કાઢી હતી, તે હમારા અસરાફ વાંચનારાઓની જાણને માટે નીચે બોલે બોલે ઊતારી લીજીએ છે.

ધારાની કલમ ૧૭ મી.

SECTION 17th.

“No person shall acquire any right of inheritance, under any of the foregoing sections, where such right is claimed by reason of or under a second or subsequent marriage contracted in the life-time of a first, or other previously married wife or husband, unless such previous marriage shall, for just and sufficient cause, have been declared to be dissolved, and a divorce granted after due investigation by the proper *Punchayet* of *Parsees*, to be regularly and properly elected for that purpose every five years by the voice of the *Parsee* community, or by the Majority of the said *Punchayet*, according to the provisions herein after made in that behalf.”

SECTION 25th.

“It shall not be lawful for any *Parsee* to contract any marriage in the life-time of his or her wife or husband, except after his or her lawful divorcement from such wife or husband, by sentence of a *Punchayet* as is herein after provided; and every Marriage which may be here after contracted contrary to the provisions of the section, shall be deemed void. Every *Parsee* who shall, during the life-time of his or her wife or husband, contract any marriage without such lawful divorcement from such wife or husband, shall be subject to the penalties provided in the Indian Penal Code (Act 45 of 1860) for the offence of marrying again during the life-time of a husband or wife.”

SECTION 27th.

“If a *Parsee* shall have been or be lunatic or of habitually unsound mind at the time of his or her marriage, his or her said marriage shall be at any time voidable by the *Punchayet* of his or her last place of residence at the instance of his or her wife or husband, upon proof, to the satisfaction of the said *Punchayet*, that the lunacy and habitual unsoundness of mind existed at the time of such marriage and still continues.”

ઉપલા ત્રણ અંગરેજ ફકરા વાંચી, હમારા અશરફ વાંચનારાં જોઈ લેશે કે, આગલી પંચાતને તોડી પાડનારા પોતે, અને એખલા પોતેજ, પંચાતસજીવન કરવાને કેટલા બધા આતુર અને ખાહેશમંદ હતા. પણ તેઓનાં માંઠાં ભાએગે, તેઓની આતુરતા અને ખાહેશ પુરી પડી શકી નહી હતી.

અનજીમનનાં એક બે નહી પણ હજારો રૂપીઆ બજાબ અને ખરાબ કરી, પેલી નાલાએક ધારાની ઝુસરી પારસીઓને ગલે ઓરવી તે કામ એવી પંચાત મંડલી વગર તેઓએ કરવું જોઈતું નહી હતું.

હવે હમારી તરફનો સવાલ એ છે કે હાલના એજ ધારા સરકાર પાસે માંગતી વખતે અને એજ ધારા ઉભા કરતી વખતે પંચાત મંડલીની જવારે અતી ઘણું જરૂર જોઈ હતી, ત્યારે આજે પાછું વાળું ફરી કેમ ગીયું છે? અને આગલા પંચાતનાં અકાબરોનાં મુવાં રવાંઓની નીચમાં નીચ ગીબત તેઓની પીઠ પાછલ કરવાની શરમ ભરેલી અગત હાલ શા કારણથી પડી? કોઈ ખરો લાયકી વાલો માણસ એવાં ગંધીલાં અને લંબખાડી ભરેલાં તોહમતો મરણ પામેલા પારસી અકાબરો ઉપર ઝુકેજ નહી. ઇત્યાદી.

—:૦:—

પારસી કોમની ઈજતનાં અને પારસી ધરમની હુસતીનાં ખુરા
સતરૂઓજ પારસી પંચાત મંડલીથી ભય ખાઈને તેની
વીરૂધ બોલવા ચાહેછે.

“પારસી પંચાત”ની અગત વીશે બોલાસો સમજાવી ચુકા છઇએ. એ મંડલી ઉભી કરવા બાબે અંગરેજ તેમજ બીજી દેશી ગનાતનાં ચંચલ અને સવતંતર લખનારાઓથી જાહેર રીતે લલાંમણ કરેછે, તેનાં દાખલા દલીલો હમો આપી ચુકા છઇએ. જે શખસો એ મંડલીની વીરૂધ બકબકારો કરે તેઓ પારસી કોમનાં બદખાહો ગણાય છે, અને તેવા બદખાહો પારસી કોમની તરફની કેટલી દીલસોજી અને કેટલું માન-મોહબત ધરાવે છે તે સધલા ચંચલ વાંચનારાઓ સમજતા હોવા જોઈએ.

એક ટોલાનાં અથવા એક ગામડાંનાં લોકોને માથે એક પંચાત મંડલી રાખવી, તે અસલી જમાનાની ધરાંની તેમજ હિંદુસતાની રીતી ચાલતી આવેલી છે. એવી બલી રીતીને શું પરજની તરફનો કે શું સરકારની તરફનો આશરો અને પસંદગી મલતી આવેલી છે, સખખ કે તેથી જેમ સરકારને તેમજ આલમનાં લોકોને મોટા ફાયદા થાય છે. આજ દીન તલક અંગરેજ સરકારની તમામ અદાલતનાં અમલદારો અતરેનાં દેશીઓની પંચાત મંડલીનાં કામને દીલોજાનથી પસંદ કરતા અને નીલાવતા આવયા છે. પણ માતર પારસીઓનીજ હાલની વગર મંડલીની તથા બેધંગી અને વીખરાયલી અવસ્થા બેધને, જેમ નામીઆ અંગરેજ અમલદારો તેમજ દાનાવ દેશી લોકો ખડુ મોટો અફરોશ કરે છે, બલકે તે બાબેની સુધરાઈની ઊંગ મારવા આહુનારા શખસોની કમઅકલી ઉપર શીટકાર નાંખે છે. એક મંડલીનાં શાયા હેઠલ એકસંપીથી અને માન-મહલાજીથી રહેવામાંજ ખરું ધનશાનયતપણું છે. વગર માન-મહલાજીની છુટ-છાત અને બેપરવાઈ હાલતમાં તો ખરું હેવાંનીઅતપણું અને જંગલીપણું છે. આ દુનીઆમાં કોઈથી ખરો સુધરેલો ટોલો એવો નહી હરો કે જે વગર મંડલીની અને વગર સંપની હાલતે જીવતર ગુનરવામાં માંન સમજતા હશે.

અંગરેજોની ખરી, ખુબીઓ જે ઘણી છે, અને જેની સતુતી ખરા દાનાવ લોકો કરે છે, તે ખુબીઓની નકલ કરવાને બદલે, આજનાં બેઅકલ સુધારાવાલા પારસીઓ તેમની ખાંમીઓ અપતીઆર કરી બેઠા છે, અને તેથીજ તેઓ હીણાય છે અને અલખામણું પડી ગીઆ છે. ખરી અંગરેજ કેલવણી લઈને ખીજ ટોલાનાં લોકો પોતાનાં દેશની આબાદી અને પોતાની કોમની વચ્ચે કરયા જાય છે. પણ આજનાં પારસીઓ તો ખામી ભરેલી કેલવણી લઈને ઓર કુશંપવધારે છે અને પોતાની હમજાતની હસી અને ખરાબી કરયા જાય છે. સંસારી સુધારા અને ધરખારનાં સુખ-સંપન્નથી તેઓ બેનસીય થઇ પડયા છે, અને નાહીમત તથા વગર હુતરનાં અને વગર ધંધા-ધાપાનાં બનીને, હુતયાંનાં અદનાં તેમજ આલા લોકોની તરફની હલકાઈ ભોગવતા થઇ પડયા છે. એ સઘણું જયુનમાં જયુન પરીણામ તે તેઓને માંથે-વાંશે કોઈથી મંડલી નહી હોવાને લીધે અને આગલી પંચાતની

ખરખાદી કરયાને લીધે થયું છે તેમાં કશો શક નથી. પોતાનાં ટો-
લાને ભુલનારો, પોતાનાં મહજબને ભુલનારો, પોતાનાં વતનને ભુલનારો,
પોતાનાં વંશ વેલાની સલામતીને ભુલનારો અને શેવટે પોતાનાં ખોદા
વટીકને ભુલનારો, જે ડાઘળી ટોણો આજે આ પુરથવીની સપાતી
ઊપર શરમ ભરેલી હાથ્યાતી ભોગવતો હોય તો, તે આજનો ઉધરતો
પારસી ટોણો છે, કે જેઓને હવે ધરતી ઠાર આપવાનેખી કમકમતી હશે.
એવી તેઓની દુઃખી અને દલદર હાલતમાંથી જે તેઓનો છુટકારો
કરવો હોય તો તેઓને માંથે એક “મંડલી”ની સત્તા જરૂરજ ઉભી થવી
જોઈએ છે, અને જુદા તેવા દલદરોને પોતાનેખાતર નહીં તો, ફક્ત
દયાને ખાતર અને દુનયાંનાં ખીજા લોકોની તાનાંજાનીની વીપતમાંથી
મોકલા થવાને ખાતર, ખરા દીનદાર અને દેશ-હીતકારીક દીલનાં
જરથોશતીઓએ મેદાંન પડવું જોઈએ, અને એક મોખાદાર “પંચાત-
મંડલી” ખરખા કરવી ઘટે છે.

વલી પંચાત મંડલીની વીરૂધ થનારાઓની તથા પંચાત મંડલીને
નાંજુદ કરનારાઓની સુખય નેમ એવી માલમ પડી હતી કે, તે મંડ-
લીનો જે કાબુ તેઓની સંસારી ચાલ-ચલણ ઉપર, તથા તેઓનાં
ખાંણા-પીણાંની અને મોજ-શોકની અનધટતી ખાખતો ઉપર રેહેતો
હતો, તે કાબુ નીકલી જાય, અને પેલા “જૂતી ભેદ” જેવો અંતર
સદંતર નાંજુદ થાય. તથા જીઓને મહલાજસર તથા નીતી-રીતીનાં
કાયદા મુજબ મરદોથી દુર રાખવાનો અસલી રેવાજ પડી ભાગે.
એવી તેઓની ખુરી નેમ ખર આવેલી જણાઈ છે અને આજે આંલમનાં
લાકો મશકેરી-ઠઠાની રાહ પારસીઓને જે તાનાંજાની કરે છે, અને
પારસી ટોણો નધણીઆતો તથા વગર મંડલીનો યદ્ય પડયો છે, તે વીશે
જે ધીકાર બતાવે છે, તેવા તાનાં તથા ધીકારને આધીન યદ્યને, ભલા
દીલનાં પારસીઓને શરમ સાથે નીચું જોઈને પોતાની જાંદગી ગુજર-
વી પડે છે. એવી ખેજલત ભરેલી જાંદગીમાં હવે વધુ વખત તલક
સમજી પારસીઓએ રીખવું જોઈતું નથી, અને તેથીજ અંગરેજો, યુરો-
પીઆનો, હીંદુઓ, મુશલમાનો, અને તમામ ખીજા દાનાવ અને દીનદાર
લોકો જાહેર અવાજથી ખેરખાહી ભરેલી સહલા આપવા લાગ્યા છે
કે, પારસી ભાઈઓએ હવે નવેસરથી એક મોટી અને વગવાલી “પંચાત
મંડલી” પોતાને માંથે જરૂર ઊભી કરવી.

“પંચાત” જેવી અસલી ગુણવંતી અને પુણવંતી મંડલી ભાંજ પાડીને, બેસમજ સુધારાવાલાઓ ખરી સુધરાઇ અને સવતંતરપણું બતાવા ગીઆ ખરા. પણ તેઓનાં માઠાં બાએગે તેથી હલદીજી ચીએ હાંસલ થઇ. સુધરાઈને બદલે પારસી ટોલામાં બેહાઈ તથા હલકાઇ અને કુધરાઇનો ફેલાવો થઇ પડ્યો, અને સવતંતર રહેવાને બદલે પારસી ટોલો તમામ ખીજ કોમનાં લોકોની નજર આગલ નબલો અને તાબે-દારી બરેલી હાલતનો થઇ પડ્યો. અસલી દીનદારનું એકાંત ખોડી બેઠાથી હલ આપ્યો પારસી ટોલો ગોઆ ખોદાતાલાની ધર્તિરાજ હે-હલખી આવી પડ્યોછે, તથા અસલી એક્સંપીનો ભારબોજ અને પંચાત મંડલીનો મોભો તજ બેઠાથી, આખા પારસી ટોલાનું માંન-પાંન શર-મીનદગી અને શીકશતેહાલીમાં ગીરફતાર થઈ પડ્યુંછે. જે ટોલાને માંચે-વાંશે કોઈ હોયજ નહી તે ટોલો બારેવાટ થાય તેમાં નવાઇ શી? જે ટોલામાં ધરમ સંબંધી ચુશત એકાંતદારી હોયજ નહીં, તે ટોલો વીખરાઇ જાય તેમાં અચરતી શું? વાસતે એવાં જીઆંકાર દર-દનો ઉપાય કરવા સાર એક “પંચાત મંડલી”નું ખાતું પશ્ચું ઊભું કરવાની અતી મોટી અગત સાબેત થઇ છે. એ અગત પુરી પડયા-થીજ ગુમરાહીનાં દરદીઓની પુરતી દવાદાર થઇ શકશે. એ અગત પુરી પડયાથીજ, નફતાઈ અને નાસદીકપણાંનાં ઉડતા રોગનો અટકાવ થઇ શકશે, એ અગત પુરી પડયાથીજ, છહેલ અને અનીતીમાંનું છુટ-છાટ ભોગવનારી સ્ત્રીઓની તેમજ પુરૂશોની ગરદન, સલુકાઈ તથા શો-ભા અને સફાઈનાં કબજા હેઠલ આવી શકશે. અને એ “પંચાત મં-ડલી”ની અગત પુરી પડયાથીજ હાલનો પડતો તથા મરતો અને પરાગંદ થતો પારસી ટોલો પાછો ટેકાવદાર, તથા જીવદાર, અને સતાદાર, તેમજ સતવંતો અને શોભાવંતો થઇ શકશે તેમાં કંઈખી શક નથી.

:o:

સુબંધનાં પારસી પંચાતનાં ધરમખાતાંની મોટી પુજા, તથા મોટી આવક અને ખરચને લગતો વારસીક હેવાલ અને હીશાબ.

—*—

હમારા દીનદાર અને અસરાફ વાંચનારાઓને ધ્યાન હશે કે દર વસ્તી બેગવાઇએ, એ માહભારત ધરમખાતાં વીશે અને તેનો હવે

પછીનો બંચાવ અને નીભાવ કરવા બાબે વાજખી ટીકાઓ અને લખાં-
 છો કરતા આવીઆ છઠ્ઠાએ. એ પુણવધીને હાલ કુલે રૂ.૨૭૦૦૦૦૦૦)
 સતાવીશ લાખને આશરેની થઈ છે, અને તેની ઉપજ ઘણી ઘટતી
 રીતે અને ઘણાજ વાજખી કારણોસર વપરાય છે, એમખી હમો
 કબુલ કરતા આવેઆ છઠ્ઠાએ. પણ એ પુણનાં વાપરવાસ વીરો તેમજ
 તેની હવે પછેની સલામતી વીરો હમો હમારા દીલનો પુરતો સંતાશ
 બહાર કરી શકતા નથી. સતાવીશ લાખ રૂપીઆની લગભગ આખી
 રકમ, માત્ર સરકારી ચાર ટકાવાલી વેચાણકી નોટોમાં રોકી રાખી છે,
 અને કોઈખી ખીલકતમાં અથવા જમીનની ઉપજમાં તેનો કંઈખી ભાગ
 રોક્યામાં આવ્યો કે આવતો નથી, તે દેખાવ મોટો અદેશો ઉપજવ-
 નારો ગણાય છે. એવાં ધરમખાતાંની પુણ જમીનમાં તથા મોટી
 જગીરી ઉપજમાં રોકેલી રાખ્યાથી આજે હોંદુઓનાં તથા કરીસટીઅ-
 નોનાંને સુસલામંતોનાં ધરમખાતાં વધીને કરોડોનાં થઈ પડ્યાં છે, ત્યારે
 પારસીઓનાં ધરમખાતાંમાં એક પાંચ-પચીસ હજારનોખી વધારો થઈ
 શક્ય નથી તે હકીકત મોટી દરગીરી ઉપજવનારી છે. મુંબઈ નગરીની
 હાલત દીને ઉગે ચઢતી અને તેની જમીનની આખાદી દીન ઉગે
 વધતી રહી છે, અને તેથીજ ઉપર કહેલી મોટી ત્રણ કામનાં લોકો અ-
 સતકનાં ધરમખાતાંની પુણમાં અતીધણી વધારો થઈ પડ્યો છે, અને
 તે વધારો વલી દર વરશે પુલતો અને ફેલાતો જાય છે.

પારસી પંચાત ફંડનાં તરસટી સાહેબો જમીનીમાં અને ખુર્સ-
 ગીમાં બહુ આગલ વધી ગયાં છે, તેથી તેઓથી ઘણી મોટી મેહનતનું
 કામ થઈ શકે નહી, અને તેથીજ સતાવીશ લાખ રૂપયાનો સરકારી
 નોટનો ઢગલો, મુંબઈ બેંકના અસતકમાં સોંપીને દર વરસ માંત્ર
 વેચાજ વસુલ કરી લેવાનીજ તજવીજ તેઓ લીધે છે તે ખરું છે. પણ
 એવી નખલાઈ અને આલસાઈને બાંહાંને એવાં ધરમખાતાંને પડતીજ
 હાલતમાં રાખી મુકતું હમોને તો દરસત દીસતું નથી. અને વલી
 એવી મોટી રકમ ફક્ત એકજ જાતની જમીનગીરીમાં રોકી રાખવી
 તેખી હમોને જાહજીવું સલામતી કે દુરઅદેશી ભરેલું લાગતું નથી.
 હજીખી જો એ મોટી થાપણ મધેનો એક ભાગ “પવઈ” જેવાં મોટાં
 અને રલશીલાં ગામની ખરીદી કીજે રોક્યામાં આવે, અથવા તેવીજ કોઈ

ખીજી ઊપયોગી જાગીર લીએ અથવા તે ઉપર નાંજી' ધીરેતા તથી વધારે મોટા ફાયદો થાય, અને વધારે ભરોશાદાર જામીનગીરી રહેલી સમજાય. એવાં કારણસર મેડેનત અને ખરચ વધે તે ખરૂં છે, પણ તેવી મેડેનત કરવા કીજે તેવાંજ અખરાક અને વીશવાસુ માણસોરાખવાની તજવીજ લેવીજ ઘટે છે.

વલી ખોદાતાડા હાલતાં તરસટી સાહેબોને પુર સુખાકારી અને લાંબી જીંદગાંની ભરયા રાખે એવીજ હમારી દુવા છે. પણ અતિ સરવે પરકારની હસતીનો અંત છે, એવીજ ખાતરી આપણી છે, ત્યારે ટરસટી સાહેબોની ગરહાજરીએ, એ મોટાં ધરમ ખાતાંનો વહીવટ કાણુનાં હાથમાં જશે અને તે વહીવટ કેમ ચલાવયામાં આવશે તેનો દુરઅંદેશો દરેક દીનદાર જરયોશતીએ હમણાંથીજ કરી રાખવો સજ્જત વાર છે. કેટલાએક સુધારાવાલાઓની હીંચચાલ અને એકીનદારીનાં નમુના જે આપણુ દર જોગ વાઈએ જોતા આવયા છઈએ, અને વલી કેટલાએક શેઠ્યાઓના દીકરાઓ અને નખીરાઓની ચાલચલણુ અને મનની વજણુનો અનુભવ આપણુ મેલવતા આવયા છઈએ, તે ઉપરથી વારમવાર હમો એવો જ પોકાર ઉઠાવતા રહ્યા છઈએ કે એ પારશી પંચાતનાં ધરમ ખાતાંની ગ્રંજવર પુંજની હવે પછીની સલામતી અતિ ઘટતા ઊપયોગ મોટી ધાસતી ભરેલી હાલતમાં આવી પડશે. જરયોસતી અંગુમનની તરફની એક વજનદાર નવી પંચાત મંડલી ઉભી કીધા વગર, એ ધરમખાતું મોભા અને સલામતી ભરેલી હાલતમાં હવે પછી રહી સકનાર નથી, અને તેનો ઊપયોગ હાલની મીશાલે હવે પછી ચાલુ રહી શકનાર નથી, એવી અગમચેતી ફેહેવાતાં હમો પાશી અનેક સખ્યો છે, અને તે સખ્યોનું વરણુન હવે પછી કરતા રેહવાને હમો તજવીજ કરીશું. એ સતાવીસ લાખ રૂપયાની થાપણુ હાલ કેમ છે. અને કેવી રીતે વપરાય છે તેનો અગતનો સાર હેકલ જણાવાની રજા લીજીએ છઈએ :—

:0:

મુંબઈના પારસી પંચાયતના સતાવીસ લાખ રૂપીઆનાં ધરમખાતાંનો વારશીક હેવાલ, અને એ ઉપરથી આજનાં પારસીઓએ રાખવી જોઈતી સાઉચેતી.

“મુંબઈની પારસી પંચાયતના ધરમનાં ફંડનાં તરસટી સાહેબોએ, રાખેતા પ્રમાણેનો હેવાલ એક મોટા ચોપડાના આકારમાં બાહર પાડ્યો છે

અને તેમાંથી કેટલીક જાણુવા જોગ વીગતનો સાર અગત નો થઈ પડશે. એ સાહેબોના હાથમાં રૂ૨૬૪૫૨૪૭ ની મોટી પુણ્ડ છે. જેમાં તેઓને હસતકમાં ફંડની પુણ્ડ રૂ૨૨૬૯૬૪૬ ની છે, જ્યારે જુદા તરસતીઓના હસતકનું જે ફંડ તેઓના સવાધીનમાં છે તેની પુણ્ડ, રૂ૩૭૫૬૦૦ ની છે. તરસટી સાહેબોને હસતકમાં જે અગતનાં ફંડો છે. તેની આપણે ટુક તપાસ લઈ જો. પંચાયતના જનરૂઝ પંચનાં ફંડનું ખાતું હરેક જરૂર જોગ બાબદનો ખર્ચ કરવા માટે જો જુદું ફંડ ન હોય તો વાપ-ડવામાં આવે છે, અને તા. ૧ લી નવેમ્બર ૧૮૮૩ ને દીને એ ફંડની બાકી રૂ૧૧૪૯૯૧ ની હતી, જેમાં વરસની આવક રૂ૧૫૦૮૩ ઉમેરવા માં આવી હતી, તથા ખર્ચ રૂ૧૧૦૪૭ નો થયો હતો, જેથી વરસની આખેરીએ ફંડમાં ઊલટો વધારો થયો હતો. પંચાયતના શેહનશાહી ઘડમખારનાં ફંડની પુણ્ડ વરસની સરવાતમાં ૩૯૪૫૭૮ની હતી, જ્યારે આખાં વરસમાં આવક રૂ૪૮૫૩ની થઈ હતી, અને ખર્ચ રૂ૪૭૧૨નો થયો હતો. જેથી એ ફંડમાંથી થોડાક વધારો થયો હતો. એ ફંડમાંથી ૬ ધંબાર કરવામાં આવ્યા હતા. અને દર ધંબાર દીઠ કોઈ સખીવજુદ ગરહસથને એ ફંડમાંથી રૂપીઆ ૭૫૦ ની રકમ ઊધર આપવામાં આવે છે, જે જમ્મનનો સંઘલો ખર્ચ તેમાંથી કરે છે અને જે ખુટું છે તો પોતે પોતાની ગીરીથી ભરે છે. એવાં કામને પુણ્ડનું સમજી કેટલાક જરૂર તોસતી સાહેબો તે માથે લીધે છે અને જે કાંઈ રકમ ફાજલ પડે છે, તો તેઓ પોતાની ખુશીથી તરસટી સાહેબો ઉપર પાછી મોકલાવી દીધે છે. ત્યાર પછી અતી પુણ્ડવાન અને દયાલુ લાગણીનું ફંડ આવે છે. અને તે મુબઈના આંધલા પાંગલા તથા લાચાર જરૂરતોસતીઓની પરવરસી કરવા તથા પગાર આપવાનું ફંડ છે. આ ફંડની પુણ્ડ રૂ૮૦૨૦૧ની વરસની સરસવાતમાં હતી. અને વરસમાં આવક રૂ૧૧૯૫૮ થયાથી તથા ખર્ચ રૂ૯૮૯૯ થયાથી વરસની આખેરીએ પુણ્ડ રૂ૮૪૨૬૧ ની થઈ હતી. એ ઉપયોગી ફંડમાંથી એ વરસમાં રૂ૧૭૦ લાચાર ઓરત તથા ૪૭ મરદને દર માસે રૂ૩ થી તે રૂ૩ વેરના હરમાયાની મદદ કરવામાં આવી હતી. અને એઓમાં ૨૮ ઓરત તથા ૧૦ મરદ નવા હતા. જેઓને મદદ કરવામાં આવે છે તેઓની ટીપ આ પોથામાં રજુ કરવામાં આવે છે, જેથી આ ફંડનો વાજખી ઉપયોગ થતો હશે એવું માની શકા-

યછે. જરતોસતી જન્દ અવસતાની નીશાલોનાં ફ્રંડની બાકી વરસની
 સરૂઆતમાં ૩૩૪૭૮૫ ની હતી. જ્યારે વરસની આવક ૩૩૧૩૪ની થઇ
 હતી અને ખરચ ૩૨૬૩૭ નો થયો હતો, જેથી પુંજ ૩૩૫૨૮૧ નીએ
 ફ્રંડને હીસાબેછે. એ ફ્રંડમાંથી મુંબઇ મધે છો કરીઓની ૩ નીશાલોમાં
 જન્દ અવસતાની કેલવણી આપવામાં આવેછે. એ તરણે નીશાલોના
 ઉપરી તરીકે દસતુર પેશોતન બેહરંમજી સંજનાને ૩૭૫૫૦ સાલયાણું
 મલેછે, પણ ઉપરીની ફરજે કે, એ શાલાઓમાં કેવી કેલવણી આપવામાં
 આવેછે, તથા તેવણે તેમાં શું સુધારો કર્યોછે, તેનો વારસીક રીપોર્ટ
 પરજની જાણ માટે આહર પાડવો. દેશાવરો ખાતે જુદે જુદે ઠેકાણે
 એવી ૧૦ નીશાલો છે, જે પાછલ ૩૧૫૪૫ નો ખરચ થયો હતો. કુલે
 જરતોસતી રવાનોને અવલમંજલ પોંહિંચાડવાનું ફ્રંડઅગતવુંછે. તેની
 બાકી વરસની સરૂઆતમાં ૩૩૧૮૭૯૭ની હતી અને એ વરસમાં ખરચ
 ૩૨૧૭૬૨ થયાથી તથા આવક ૩૨૭૨૬૭ થયાથી વરસની આખેરીએ
 પુંજ ૩૩૨૩૮૦૨ ની હતી. ખાંધયા નસેસાલાદોને પગાર આપવાનો
 ખરચ ૩૧૭૮૯૮ નો હતો. ૧૮ નસેસાલાદોને ૩૩૮ થી તે ૩૩૦ વેરના
 દરમાયા મલેછે, જ્યારે ૨૦ ખાંધયાઓને ૩૨૮ થી તે ૩૨૦ વેરના
 દરમાયા મલેછે. યુજરી ગયલા નસેસાલાદો તથા ખાંધયાઓની વીધવાને
 લવાજમ તરીકે ૩૯૧૦ની વારસીક રકમ આપવામાં આવી હતી. એ
 વરસમાં ૧૧૯૬ રવાનોનાં ખેરીઓ પારોથી જે રાખેતા મુજબનો લવા-
 જમ લેવામાં આવેછે તેથી ૩૩૪૫૪ ઉપજ્યા હતા. નવસારીના જરતો-
 સતી રવાનોને અવલમંજલ પોંહિંચાડવાનાં ફ્રંડની બાકી ૩૫૦૦૦ની
 હતી અને આવક ૩૨૦૩૦ની થઇ, ખરચ ૩૨૨૫૮ નો થયો હતો,
 જેથી ૩૨૨૭ ની ધટ મુંબઇનાં જરતોસતી રવાનોને અવલમંજલ પોંહિં-
 ચાડવાનાં ફ્રંડમાંથી લીધા હતા, અને તે ખાખત પર નવસારીના જર-
 તોસતી સાહેબોનું ધયાંન અકસર કરી ખેચાવું નેઇએ. તેઓએ જા-
 ભવું જોઇએ કે શુમારી, મોરા તથા દમન વગેરે ગાંમોનાં એવાજ ફ્રંડ-
 ની પુંજ ૩૫૧ ૧૪૨૧૩ની હતી અને આવક ૩૬૨૧ની થઇ ખરચ
 ૩૫૭૫ નો થયો હતો, જેથી એક નાની રકમ ઉલતી ફાજલ પડી હતી.
 ગોદાવરાના કસબે રાંદેલને લગતાં ૭ ગામોનાં એવા ફ્રંડની પુંજ
 ૩૧૩૨૬૬ ની હતી, અને આવક ૩૬૧૧ ની થઇ, ખરચ ૩૪૩૪ નો

થવાથી તેમાંથી નાની રકમનો વધારો થયો હતો. વલસાડને લગતાં એ ફંડની પુંજ રૂપયા ૧૩૮૦૦ ની હતી. આવક રૂપર ની થઈ હતી. અને ખરચ રૂ૨૮૭નો થયાથી તે પુંજ પણ વધી હતી. અમદનગરનાં એવાં ફંડની પુંજ રૂ૧૧૬૨૨ ની હતી. આવક રૂ૬૦૦ ની થઈ હતી તથા ખરચ રૂ૨૪૧ નો થયો હતો, જેથી તે ફંડમાંથી વધારો થયો હતો. મુકતાદને ઢાંકને દેસાવરો ખાતે આંધણાં પાંગલાં તથા ગરીબ લા-ચાર જરતોસતીઓને વેહેંચી આપવાનું ફંદ અગતનું પુનયવાન ફંડ છે. એ ફંડની બાકી વરસની શરૂઆતમાં રૂ૫૦૨૧૯ ની હતી, આવક રૂ૮૭૭૯ની થઈ હતી અને ખરચ રૂ૭૮૯૫ નો થયાથી એ ફંડમાંથી થોડોક વધારો થયો હતો. એ આવકમાંથી રૂ૩૪૪૯ સુરત ખાતે રૂ૧૮૮૦ ઉડવાડા ખાતે, રૂ૧૬૦૪ નવસારી ખાતે તથા રૂ૧૦૦૦ ભરૂચ ખાતે વાલયા હતા, જ્યાંથી આસપાસના ગાંમડાંઓમાં પણ વેહેંચણી થઈ હતી. સુરતમાં રૂ૧૦૦૫ની રકમ ૧૬૬ જણાંને વેહેંચી આપી હતી જ્યારે આસપાસનાં પરાંઓમાં રૂ૫૫ ૮૩૬ ની રકમ ૧૭૪ જણાંને વેહેંચી આપી હતી. સુરતની આસપાસનાં ગામડાંઓમાં ૨૪૬, જણાંને રૂ૧૧૦૭ ની રકમ વેહેંચી આપવામાં આવી હતી, ઉડવાડા ખાતે રૂ૧૮૮૦ ની જે રકમ મોકલવામાં આવી હતી તેનાંથી ઉડવાડા, દમણ, વલસાડ, ગણુદેવી, ખીલીમોરા, તારાપોર, દેહેણુ, દવયર, નારગોર, સરોદા વતરેંગે ગાંમોનાં ૨૩૦ જરતોસતીઓમાં વેહેંચણી કરવામાં આવી હતી, નવસારી ખાતે જે રૂ૧૬૦૪ મોકલયા હતા તેમાંથી રૂ. ૧૩૬૫ ની વેહેંચણી ૧૫૮ જરતોસતીઓમાં કરવામાં આવી હતી. નવસારીની આસપાસનાં ગાંમડાંઓમાં ૨૧ જણાંને રૂ૧૬૫ વેહેંચી આપવામાં આવયા હતા. ભરૂચ તથા તેની આસપાસનાં ગાંમડાંઓમાં ૭૫ જરતોસતીઓને રૂ૬૯૦ વેહેંચી આપયા હતા. આ ફંડને લગતી જે તુલોતવીલ વીગત અમોએ હયાં રજુ કરી છે તે એટલા માટે કે તે ઉપરથી એ ફંડની ટીપમાં નાણું ભરનારાઓને જણાઈ આવે કે તેઓએ ભરેલાં નાણાંમાંથી સુજરાતનાંથી કેટલા બધા ગરીબ જરતો-સતીઓને મદદ કરવામાં આવે છે” ધીતીઆદી ધીતીઆદી.

ઉપલી ખાખત સર મી૦ મનચેરજી મનસુએ પોતાનું બાશાણુ આગલ ચલાવતાં પંચાતના ફંડેના હાલના તરસડીઓ અશતકની પુંજ

ની ઉપજ કેમ થાય છે તથા કેમ વપરાય છે તેના સાર મીઠાસાચીએને કહી સંભાવવો હતો, અને ફરી-ફરીને બાર મુંકીને સમજાવી જાતો હતું. કે, પંચાયત મંડલીની સત્તા કેવી હોય છે તે સરવેને જાણીતી વાત છે. કોઈ કદાચ એવો સવાલ કરશે કે અવી મંડલી જાણી કરવા માટે સરકારનો પરવાનો મેલવો જોઈશે. પણ તેમ નથી. જો કોઈ પંચાયત જાણી કરાવવા માગે તો તેમાં સરકાર હસ્ત લે નહીં, પણ સામી મદદ કરે. પંચાયત જાણી કરવાના સંબંધમાં ઘણા જરૂરોસતીઓ તરફથી અને કાગળો મલયાં છે, જેઓ એક અંતરે એ પુટ કાઢે છે. જો સંબંધમાં પંચાયત થાય તો, ખોળ ગામના જરૂરોસતીઓ પણ તેમ કરવાને રાજી થાય. આજના શુધરેલા દેશમાં પણ પંચાયત છે. પારલામેન્ટ અને હાઉસ ઓફ કોમન્સ પણ પંચાયત છે. એ પંચાયત આગલ રાણી વીક્ટોરીયાનું બોલવું રદ જાય છે. હુંકમાં દુનીયામાં પંચાયત મંડલી છે. અને દરેક મંડલીનાં ચોક્કસ કાયદા અને મતલબ છે. તે કાયદા કાનુન પરમાણે નહીં ચાલે તો કોઈની મેમબરને કાહાડી મુકી શકાય. તેજ પરમાણે જે શખ્શોએ પારસીઓ તરફ રહેવું હોય તેઓને પંચાયતના કાયદા પરમાણે ચાલવાની ફરજ પડે. થોડુંક ઉપર એક પારસીને ત્યાં રવાન થયું હતું વધારે તેણે રવાનને નીરંગ ચોપડવાને બદલે કોલનવાટર ચોપડવા માગ્યું હતું. સચકનારાઓએ તેમ કરવાની હક લીધી અને ચાલ્યા આવેલા રવાજ પરમાણે કરવા માગ્યું હતું. અને તેમાં તેઓ ફાવ્યા હતા. એમનો એક ધુલ ચોપડે, ખીજે કોલનવાટર ચોપડે તરીકે તેને ગમે તે ચોપડે તેને માટે શું આંકોશ રહે? આપણી હાલત ધણી ધોરી વગરની છે અને ધણી વગરના જેવાં ઢોર હોય તેવી આપણી હાલત છે. એથી પારસી કોમની નાણુદી સીવાય બીજી કાંઈ હોય નહીં. મેટરીમોનલ કોર્ટમાં હજારો રૂપયા ખારીસટરો અને વકીલો ખાઈ જાય છે. આગલ પારસી પંચાયત પોતાનો ગાંઠનો પદસો આપી સંસારી મુકદ્દમાની માંડવાલ કરતી હતી, અને આજના સાહેબો વધારે બાંહેધાર હોવા છતાં તેઓ એ કામ માથે લેતા નથી. પણ વલી જગ્યાએ આપણે તેઓની મોટાઈ કાજ નહીં કરીએ ત્યારે તેઓ તે કેમ કાજ કરે? ટોલાંપર આગેવાની કરવી તે કાંઈ મહેનત વગરનું કામ નથી. પારસી પંચાયતની

અમત પુરી પડવાથી ગુમરાહીના ઉડતા રોગોનો અટકાવ થઈ પડશે. એ મુજબ મેં તમોને દાખલા દલીલો સાંથ સમજાવ્યું છે અને તે પરમાણે અમલ કરવાં ખતી રહેવું જોઈએ છે, કેટલીએક રીતની અડચણો સરખાતમાં નડશે ખરી, પણ જો અકાબરો મનપર લેશે તો અને તમો તમારા દીલના એખલાશ અને સારી સમજથી મદદ કરશો તો પંચાયત જરૂર જીતી થઈ શકશે. તમો વીચાર કરો કે હાલની હાલતથી આપણાં જન દરજ્જાનાં શું થશે ? જે ધરમખાતાંઓ તેઓના કેટલાક વડવાઓ સોંપી ગયા છે તેવું શું થાય ? હવે પછી તમારાં ફરજાંદા તમારું નામ કેવી રીતે કાયમ રાખે ? ખીજા ધરમવાલાઓ અને ખીજા કોમવાલાઓ ધરમખાતાંઓનો અખતીયાર પંચાયતને આપી બંધાઈ, પણ પારસીઓ પોતાનાં ધરમખાતાંઓ પોતાનાં ફરજાંદા અને વારસ વફીલો ને સોંપી ગયા છે, અને તમની હાલની હાલતથી એ ધરમખાતાંઓ ગુચવાડામાં પડ્યાં બને છે. પંચાયત મંડલીના જે પારસી અકાબરો છે તેજ મંડલીમાં તમો પણ હક ધરાવનાર થશો, યાને તમે અગતની બાબદમાં તમારું મત આપી શકશો. ખોદા ન કરે ને કાંઈ માઠો બનાવ બને અને કોઈ મરજી પામે તો તમારી રાજીખુશીથી તમારું મત લઈ ખીજા મેમબર નેમવામાં આવશે. જો તમો એમ નહીં કરો તો બલતાઓ ધુસી જશે અને આપણું ૨૭ લાખનું ફંડ છે તે ૨૭ મહીના પણ ચાલવાનું નથી. અને એક વખત એવા બલતા મેમબરો ધુસીયા કે જનમ સુધી તેઓ નીકલનાર નથી, કારણકે દરએક તરશટી પોતાની જાંદગી તલક તરશટીપણ ચલાવાનો હક ધરાવી શકે છે. ઘણાં ઘણાં તરશટ ડીડો કેવી રીતે ફરી બંધાઈ તેના દાખલા હાથ ફેરવેલી દરબારમાં મોજુદ પડેલા છે. જે તરશટ ડીડના લેખો ફરે નહીં તે તરશટ ડીડમાં “તેરા કુતા મેરી કોહાડી” જેવું કાંઈ બાહાનું લાવવામાં આવે છે. તમારા બાપદાદાની પુજા યાને અનજીમતનો પદસો નધણીયાતી હાલતમાં છે તેને મુરખી ભોગવનારો કરવો જોઈયે છે. એ સઘણા માટે પંચાયતને એક અરજ દાદખાહીથી કરવી જોઈએ છે. આપણા ફંડના નાણાં સઘલાં ૪ ટકાની લોનમાં છે. વાડી વજાખી નથી કે તે વેચતાંબી વાર લાગે, પારસી પંચાયત જીતી થવાથી આપણું માન ઈજ્જતમાં આવીશું અને બદગોષ્ટ અને વાનાબનીમાંથી દુર થઈશું.

પેહેલી વેલાની સભાને વખતે જેમ તમોએ આ કામ માટે મંજૂરીયાત આપી તેમ આજેની એકમતથી ઠરાવ કરો અને તમારી સારી સમજ નો રૂડો દાખલો બીજાઓને આપજો. એટલું બોલી મીં મનસુખ પોતાની જગા ઉપર બેઠા હતા. તે વખતે મીજલસીઓએ બારી ઉઘટ અને હરખ ભરેલી લાગણી બતાવીને મીં મનસુખને માન આપીઈ હતું.

એ પછે એ સભાનાં પરમુખે મીં ધનલભાઈ પટેલે જણાવયું કે દશતુરજી સાહેબ જામાશપજી અતરે આજે હાજર થઈ શકેઆ નથી, માટે દલગીર છું. તેવણુ સાહેબે જે આ પતર મોકલયો છે તે હું મીં શાપુરજી કાતરકને વાંચવાની અરજ કરું છું. એ મુજબ મીં શાપુરજીએ આ કાગલ વાંચી બતાવીઓ હતા, જેમાં જણાવયું હતું કે.

“જરથોશતી ધરમ અને કાર્યા બપર એતેકાદ વધરાવનારી મંડલીની ફરમાશથી મીં મનસુખે કીમતી બાથાંણો કીધાંછે, તે તમે સાંભલયાંછે. તમે જે મંડલી સથાપવા માંગોછો તે બજુલા અને અજમાએસી ગરહશંથોની સથાપવામાં આવશે તે માટે તમોને કશું બીવાતું નથી. પારસી લોકનાં શું મરદો કે ઝોરતો ધણી વગરનાં ઢોરોની માફક વીખરાઈ ગયા છે, તેમને આ મંડલીથી મોટો ફાએદો થશે. દરેક ઝૂમમાં મંડલીનાં બંધણુ અને કાયદા હોએછે. દેશાવરોમાં સુરત, ભરૂચ, નવસારી, ગુડવાદ વીગેરેમાં પંચાયતો છે, તેથી તયાં થોડો ધણોબી આંકેશ છે. મુંબઈમાં એવી મંડલી નથી તેથી કેવું ખરાબ પરીણામ આવયું છે તેનો વીચાર એ શાહસીક અને માનવંત ટોલાએ કરવો જોઈએ છે. ખોદાની બખશેશથી આપણામાં કાયદા જાણનારાઓની કાંઈ ખુંટ નથી અને જેઓ આ વખતે ઉમંગ કરશે તેઓ અમર નામ મુકી જશે. નહીં તો એક અથવા બે દાહકામાં બરખાદી થશે. હવે તો છેક અતેરં થયું છે, તે માટે હજુરબી ચેતી જઈને એક ઘટતી અરજ અકાબરોને કરવાને ચુકવું નહીં, સેવટે મીં મનસુખનાં ભાશાણો માટે અમો (દસ તુર જામાશપજી) એવણુને માનસહીત મોહટા ઉપકાર માંનવે છીએ.

એ બાદ પરમુખે જણાવયું કે, આજે અને ગઈ વેલાએ જે ભાશાંણો મીં મનસુખે પારસીઓમાં પંચાયત ઉભી કરવા માટે કીધાંછે તેથી તમારી ખાતરી થઈ હશે. પારસી ટોલાની છઝરગી અને જહોજલાલી જેવી ૨૦૦ વરથ બપર હતી તેવી પાછી થશે. પારસીઓની કેવી

કીરતી હતી તેનો એક દાખલો હું તમોને આપું છું. આંમની સભાના એક મેમબરે એવું જણાવ્યું હતું કે “હીંદુશતાનનાં લોકો જેમ બાહે રથી કાલા છે તેમ અંદરથી પણ કાલા છે.” સર ચારલસ ફારબસે એ વેત્તાએ ઉભા થઇ પાછો સવાલ કીધો કે શું હીંદુશતાનનાં પારસી આનેબી આ ટીકા લાગુ પાડવામાં આવેછે? પેલા બોલનારે જણાવ્યું કે “હા”. આ ઉપરથી સર ચારલસે હીમતથી જવાબ આપ્યો કે, બીજા દેશીઓ માટે હું જવાબ આપવાનું માથે લઇ હકતો નથી, પણ પારસીઓ માટે કહું છું કે “તેઓ હંમેસા સારી નીતીનો અને સચાઇનો લેખાસ પેરેરેછે. સાચું બોલવું, સાચું વમાસવું અને નીતીમાંન રેહવું એ તેમનાં ધરમની ઉત્તમ ખુશીઓ છે. આપણામાં લોહાર, ઢેડ, વેશીઓ, ભીખારી વગેરે છે. પણ પારસીઓનાં પવીતર ધરમની કેલવણીને લીધે તેઓમાં તેવું કાંઇ નથી. પારસીઓ કેવા છે તે વીશે હીંદુશતાનમાં જઇ આવેલા લશકરી અને સનદી અમલદારોનાં હું મત લઇશ, અને તે હું આવતી સભામાં જાહેર કરીશ.” એ મુજબ તેણે હીંદુશતાન જઇ આવેલા સધલા અમલદારોમાં એક સરકયુલર ફેરવ્યું હતું અને આમની સભાની ખાતરી કરી હતી કે પારસીઓ જેવા નીતીવાન પરમાણીક બીજા કોઇ નથી. આવી કીરતી અને જાહેજલાલી અફસોસ હાલમાં કેવી હાલતે પુગી છે ! એ જાહેજલાલી પાછી મેલવવાનું હજીબી તમારા હાથમાં છે. નીચ લોકોમાં પણ પંચાએત હોય છે, અને કાંઇબી વરવાંધો ઉડેછે તો તેઓ પંચાયત આગલ જવા તઇઆર થાએ છે, અને પંચાતનાં ચુકાદા ઉપર સંતોશ પકડેછે. એટલા માટે તમો એ કાંમ ઉપર બારીકથી ધ્યાન પાંહેચાડશે તો જરૂર પાર પડશે.

મીં પેસતનજી જમશેદજી માશતરે જણાવ્યું કે પંચાત ઉભી કરવાનાં સંબંધમાં આપણા અંગલ અને આપખતીઆર મીં મનમુખે જે કાંઇ કહ્યું છે તે પછી મારી તરફથી કાંઇ બોલવું તે સોનાપર ધોર ચહાડવાની કોશિશ કરેઆ બરાબર છે. જેમ એક વાહાંણુનો કપડાંન જતો રહે અને તે આમથીતેમ ડોલાં ખાએ, અથવા એક લશકરનો સરદાર મરણ પામે અને લશકર પરાગદે થઇ જાય તેવી હાલની હાલત પારસીઓની છે. મીં મનમુખે, તથા દશતુર જામારાપજી તથા

મીં ધનજીભાઈએ જે ઝેલતેમાશ કરી છે તેને જીતેજન આપવું જોઈએ છે. આગલ પંચાએતનાં લોકો મોહડાં જોઈ ચાલવા કરતા હતા. એ વાત ખરી છે. પણ તેથી સુધારાવાલાઓએ તે ભાંગી નાંખવી ન હતી. જેમ એક મેહલ અથવા આગખોટમાં પાંણી ગલે તો તે આપો મેહલ ઉખેડી નાંખવા અથવા આગખોટને ભાંજી નાંખવામાં આવતી નથી. તેમજ આ પંચાએત ભાંગી નાંખ્યાને બદલે નવું લોહી ઉમેરી તેને જાગૃત રાખવી જોઈતી હતી. એટલા માટે પંચાએત ઉભી કરવાની બાબદ ઉપર સઘલાઓએ ધ્યાન આપવું જોઈએ છે.

એ પછે એ માંજલશમાં પંચાત ઉભી કરવા બાબે તથા હાલનાં અકાબર શાહેઓ ઉપર અરજી મોકલવા બાબે નીચે મુજબનાં ઠરાવો એક મતેથી અને પુરતી ઉત્તર અને ખુશાલીનાં અવાજોથી પસાર થયા હતા.

(ઠરાવ ચેહેલો.)

મીં ખરશેદજી દાદાભાઈ ખાનસાહેબે દરખાસત કીથી કે “આ સભાનું” એવું મત છે કે પારસી પંચાત મંડલી ઘટના અને મેહડા પાઆ જાપર ઉભી કરવાની અગત છે અને તે જાંબી કરવા માટે ઘટના ખંદોખશત કરવા કરાવવા.

આ દરખાસતને મીં નસરવાંનજી અરદેશર સંતોડે ટેકો આપ્યો હતો, અને તે એક મતે પસાર થઈ હતી.

(ઠરાવ બીજો.)

મીં રૂસતખજી અરદેસર માસતરે જણાવીયું કે મારું દીલ એટલા-તો જુસસાથી ભરાઈ આવ્યું છે કે તે જુસસો કેવી રીતે દરશાવવો તે સુજ પડતું નથી. મારા હાથમાં બીજો ઠરાવ મુકવામાં આવ્યો છે અને તે ઉપર મારા વીચાર જણાવના આગમજ તે ઠરાવ વાંચી સંભલાવું છું. “પેહેલા ઠેગવમાં કહયા પરમાણેની અગત પુરી પાડવા માટે આન-રેબલ સર જમશેદજી જીજીભાઈ, સેઈ દીનશા માંજીકજી પીટીટ, શેઈ ફરાંમજી નસરવાંનજી પટેલ, શેઈ ખરશેદજી ફરદુનજી, શેઈ હીરજીભાઈ હોરમજી શેડના અને બીજા મેનેજીંગ કમીટીના સાહેબો આગલ આય બાબદ અને એને લગતા ઠરાવો રજુ કરવાની તક લેવી.” જે ઉમંગ અને ધયાનથી તમોએ મીં મનશુખનાં ભાણાણોમાં શાભલીજી છે તે પછી દરેકના દીલમાં એવી ઉમેદ પેદા થઈ છે કે એ કામ પાર પડવું જોઈએ.

દરેક કોમ પોતાની એકસંપીથી આગલ વહેછે, માટે એકસંપીની મોટી જરૂર છે. આગલ જે આપણી કોમનો મલકાટ હતો તેને બદલે હાંસ અંધકાર માલમ પડે છે. પણ તેનો ઉપાય કરવો જોઈએ છે. જમ પેલા ગાડાંવાલાનું કાદવમાં પછકું વલગી બેઠા પછે પોતે મેહનત કરવાને બદલે ઇશવરની મદદ માગી હતી તેમ કરવું જોઈતું નથી. પણ આપણે ઊભંગથી કામ કરવાની આપણી પોતાની મરજી બતાવવી જોઈએ છે, જે પુશકલ મીજલશીએ અતરે હાજર છે તેઓએ એક અવાજ સામેલ થવું જોઈએ છે. એ કામ માટે એક કમીટી નેમાવી જોઈએ છે અને એ બાબદ ઊપરની હીલચાલ જોસખંધ ચાહુ રાખવી જોઈએ છે. અને દર અઠવાડયે સભા ભરવી જોઈએ છે. અને સેવટે હજારોએ જઈ પંચાયતની માગણી કરવી જોઈએ છે. ખોદા ન કરે ને આપણી ઉપર કાંઈ આકૃત આવી પડે તો આપણી કેવી હાલત થાય? જે પંચાતો આપણામાં હોય તો એવી આકૃત દુર કરવા માટે આપણે કાંઈખી ઉપાય લઈ સક્યું. પોલીસમાં તથા મોટી દરખાસ્તમાં નામોસી ભરેલા અને ખેંજલત લગાડનારા મુકદમાઓ આપણે સાંભલીએ છીએ. આયજ એક મહીનામાં એઆર દાખલા બનયા છે અને એ સધલાનો અંત કયારે આવશે? રાહાનુમાય સભાએ થોડુંક ઉપર નીંદરામાંથી ઉઠી બાલકોને શકુલોમાં ધરમની કેલવણી આપવાનું કામ માથે લીધું હતું. પણ તે કામ અમલમાં આવી શક્યું ન હતું. હવે જે પારસી પંચાયત હોય તો પારસી છોકરાંઓની નીશાલવાલાઓને એ ધરમની કેલવણી આપવાની ફરજ પાડી શકાય, અને તે કામ માથે લેવાની ફરજ પડે. સેવટે જે આવતા જમાનાની હસતી માટે પુરતો ઇલાજ કરવો હોય તો સધલવોએ એકલીલીથી પંચાત મંડલી ઉભી કરવાનું કામ કરવું એવું હું તમને જણાઉં છું.

મી० રસતમજી ફરાંમજી વાહડયાએ આ દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો હતો જે એકમતે પસાર થઈ હતી.

(ઠરાવ તરીકે)

મી० પેસતનજી જમશેદજી માસટરે દરખાસ્ત કીધી કે “પારસી પંચાયત મંડલી ઉભી કરવા સારૂ ઠરાવ બીજામાં કહેલા અકાબર સાહેબોને ધટતી રીતે એવી અરજ કરવી કે પારસી કોમની સમસત અનજુમન ધારામુજબ જાહેર રીતે બોલાવીને, એ બાબેના જે ઘટતા

બાંદોબસત કરવા હોય તે વીશેની સઘલી સતા તે સાહેબોને થાને હાલના પારસી પંચાતના ધરમખાંતાનાં ઠરસટી સાહેબોને આપવી.”

આ દરખાસતને મીં પેસતનજી નવરોજીએ ટેકો આપ્યો હતો ને એકમતે પસાર થઈ હતી.

મીં રૂસતમજી અરદેશર માસતરે એ પછી સરનશીનનો ઉપકાર માન્યો હતો અને આ કામની ક્તેહ માટે ૩ “ચીયરસો” અપાવી હતી.

સેવટે મીં મનસુખે આનરરી સેકરેટરીએ મેસરસ રૂસતમજી ફરાંમજી વાંહાડીયા તથા શાપુરજી બેરાંમજી કાતરકનો આ કામ માટે લીધેલી મેહેનત માટે મોટો ઉપકાર માન્યો હતો.

એ બાદ સભા વીસરજન થઈ હતી.

—:0:—

પારસી પંચાત મંડલી ઘટતા, તથા મોટા, અને સુસતકીમ પાએઆ ઉપર ઉભી કરવાની અગત વીશે મીં મનસુખે અરનીવારી ખાતે ફરામજી કાવરાજી હાલમાં કીધેલું ઉપીઓગી ભાશાણ.

A Lecture on the necessity of forming a *Parsi Punchayet* on a grand, good and equitable basis, was delivered by Mr. Muncherjee C. Munsookh in Framjee Cowasjee Hall, on behalf of the “Society formed for promoting faith in the Zoroastrian Religion and Ceremonies &c.

—*—

જરથોશતીઓની એક મોટી અને ઉલતમંદ મીંજલશ હજીર તાં ૧૮ મી દીસેમખરને દીને સાંજનાં મીં મનસુખે એક ધણુંજ રસીલું તથા મોટી ઉશકેરણી ભરેલું અને સાંભલવા જોગ ભાશાણ કરચું હતું. એ વખતે સરનશીન તરીકે મીં રૂસતમજી અરદેશર માસતરને ઠેડ-વયામાં આવયા હતા. રાઝઆતમાંજ મીં મનસુખને તમામ મીંજલ-શીઓની તરફથી સારી મોહબત ભરેલો આવકાર દીધામાં આવ્યો હતો. ભાશાણ કરતાએ મીંજલશીઓની તરફની ખુશાલી ભરેલી તાલી-ઓનાં આવજન વચે રાઝઆતમાં એમ કહી સંભલાવયું હતું કે:—

સરનશીન સાહેબ, તથા મીજલશનાં સાહેબો—આએ મકાંનમાં એકથી વધુ વેલા આપણુ વએ મોલાકાત થઇ ચુકેલી તમે સાહેબોને ઇઆદ હશે. તે મેલાવડા કંઈ જુદીજ બાબતો અને જુદીજ મતલ બો કીજે હતા. પણ આજદીનની બાબદ કંઈ તદનજ જુદી અને તદ-નજ નવી મતલબસરજે. એ નવી મતલબનો સાર જો પેલા જગતપર-સીધ “શાહેર શીરદોસ્તી”ના સખુનોને એકમલતો આવતો હતું કહું તો તે નાંદરસત નહી લાગશે એમ હતું માનું છેજી. “શીરદોસ્તીએ” એક દુખ ભરેલી બાબતનું બેઆંન સમજવતાં સરઆતમાં એમ કહ્યું હતું:—

એ માહરા દેશી બાઇઓ, એ માહરા હમદીનો,—“તમેએ બીજી વાતો તો સાંભલેલી છે, પણ આજે આ નવી વાત કહુંધું તે જીપરબી બેઆંન આપવાની તજદી લેઓ. એ સંતાપ ભરેલાં દાસ તાંનથી આપરી આંખો આંશુથી ઉભાઈ જાએ, અને નાજુક તથા વાજબી વીચારવંતાં દીલમાં મોહટો ગુસો અને જુસો ઉતપંત થઇ શકે તેવું છે.”

(અસલી બેતો.)

દીગર હા રાનીદસતી ધન હમ રાનઓ,
કનુન રજમે સોહરાબો—રસતમ રાનઓ.
એકી દાસતાંન અસત પુર આબે ચશમ,
દીલે નાંજુક અજ રસતમ આએદ બેખશમ.

ઇઆને એ બાઇઓ જીમ રસતમનાં બેદરકારી ભરેલાં અને ધા-ટકા કાંમથી તેનાં પેઆરા બેઠા સોહરાબની બરબાદી થઈ હતી, અને તે વાતો સાંભલીને આત્મનાં લોકનાં હૃદયમાં ગમથી અને આંખો આં-સુથી ભરાઇ જાએજે, અને રસતમ તરફ આપણો ગુસો ઉભરી આવેજે, તેજ મીસાલે હાલનાં આપણા હમજાતી ગરીબ પારસી બાઇઓ ઉપર જે દુખો અને અપકારતીઓ આજનાં પારસી આગેવાંનો અને સંધા-રાવાશમાં અપનારાઓની બેદાદીથી અને હુલ્લામ્મથી પડેજે, તે નજરે જોઈને તથા કાંનેથી સાંભલીને, ખરું કેઆંની લોહી (Blue Blood) ધરાવનારા જરથોશતીઓનાં દીલમાં ગમનું લોહી ઉકલેજે અને ગુસાનો આતથ પજરતો રેહજે, તેમાં શું કંઈ શક છે? એ બાઇઓ હવે કાંહાંસુધી તમે એવી બેદાદ હાલતની બરદાશત કરી સકશો? કાંહાં સુધી એવી કુજેતી અને પીડાકારી તલે તમે નીબી સકશો? તમે તમારા

અસલી ધરાંની નેઆંગાંનોની હાલત ઇઆદ કરો. તમે તમારા હીંદુ શતાંની વદવાઓની વડાધર્નો ખેઆલ તમારા મનમાં ઉતારો. આગલા વખતમાં આપણુ ગરીબોને માથેવાંશે રેહમદીલ શેહીઆઓ હતા. હુધડી સમડીએ આપણું બોલેલું સાંભલતા હતા. આપણું આલગોપાલોનાં હકમાં ફાએદા યાએ અને આપણો મહજબ સચવાએ તેવા ખંદાબસતો રાખતા હતા. આપણી કોમની હોરમત અને દોલત સાચવા પાછલ જર ખરચતા હતા અને જેહમત ખેચતા હતા. આપણુ તેઓને ચાહીને માંન આપતા હતા, અને તેઓ આપણુ કીજે બલાઈનાં અને ખેરખા-હીંગાંન કાંમે કરી આપણુ પારશી ટોલાની મોહટાઈ અને માંન મહ-લાએ સાચવી રાખવાની કાશેશ કરતા અને કાલજ ખતાવતા હતા. એવી અરશપરશની બલી લાગણીથી આપણા ટોલા વએ એકસંપી ટકી રહી હતી અને તેવી એકસંપીથી આપણું જર અને આપણી જાણેજલાલી માતર આએજ શેહરમાં નહી પણુ બીજા મુલકોનાં લોકો-માંખી ચાહુ રહેલી હતી. પણુ જયારથી પંચનાં શેહીઆઓની સતનો ઇનકાર કીધો. અને અસલી પચાત મંડલીનું ખાતું સદંતર નાંચુદ કીધું. તેઆરથી હરેકપાંતીની જુદાઈ, તથા જધડો અને જંજલીનાં દેવે આપરી કોમનાં સુખ સંપજમાં પગપેસારો કરેઓછે, અને આજે આપણુ તદનજ નીરઆધાર તથા નુકસાંની અને નાંમોસી ભરેલી હા-લતમાં આવી પડેઆ છે, તે બાએ ખોલાશાદાર બેઆંન અતરે ફરીને તમે જેવા ચંચલ અને કદરદાંન ગરહશયો આગલ કરી ખતાવાની અગત જોતો નથી. પણુ એજ હાલતનાં બેઆંનને મલતા અસલી રોમન લોકોની થાએલી ખરાખી વીશે પેલા “લારડ મકાલે” જેવા નાંખીયા ગરંધકરતાના સખુતો જો હું કહી જણાવશ તો, તે તમેને તદનજ ખંધ બેસતા લાગી શકશે એવી ઉમેદ છે.

Then none were for the party

But all were for the state,

Then the great men helped the poor,

And the poor men loved the great.

Now Roman is to Roman—

More hateful than a foe,

And the Tribunes beared the high

And the Fathers grind the low.

હવે એવી જાસતી તથા જાનલી બરેલી અને હીણી હાલતમાંથી આજનાં ગરીબ પારસી ટોલાને ખંચાવી લેવા કીજે જો કાંઈખી એ-
લાજ શુતરો અને સોભાવંતો દીસતો હોએ તો તે એકાજ એજ છે કે
આપણુ વચે ખરા આખરવાલા તથા ઇમાનદાર અને ભરોસાદાર ચંચલ
આશામાંઓની પંચ મંડલી પાછી હબી કરવી જોઈએ છે. એવી મંડલી હબી
થવાથી કેટલું માન અને કેવા ગુણો હાંસલ થઈ શકશે, તેનુ વરણુન હમો
શમજવી ચુકા છઈએ. અને તમો જેવાશીખેલા તથા આગલી-પાછલી
તવારીખોથી, તેમજ બીજા દેશોનાં અને બીજા કોમોનાં લોકોની હાલત-
થી વાકેફગારી મેલવી ચુકેલા ગરહસંયોને આએ જોગવાઈએ ખોલવી
રીતની શુચનાં કરીએ છઈએ કે એવું કાંમ ઉઠાવામાં કંઈખી રીતની
આપસવારથ નથી, કે કંઈખી રીતની અનધટી કોરીશ નથી. આપણુ
આપણી કોમનાં બલાં કીજે અને આપણા પવીતર અસલી મહુજબનાં
નીભાપ કીજે મેહનત કરવાને ચાહીએ છઈએ, અને તેમાં નામદાર સર-
કારનાં અમલદારો, તથા સખી અને સવતંતર દીલના ગરહસંયો, અને
શુધાં તથા સવાબવંતાં કામને ચાહનારો અને ફેલાવનારો તે પાક દાદાર
અહુરમઝદ વટીક આમણુને જોઈતી અને પુરતી મદત આપેઆ વગર
રહશે નહી તે ખુબ ઇઆદ રાખજો.

(સેવટનો સાર.) -

૧. તમારાં ફરજાંદગ ફરજદોનાં હકનાં સંભાલ વીશે, તમારાં
નેક નેઆંગાંનોનાં નાંમ નીશાંનની સલામતી વીશે, અને તમારાં ધરમ-
ખાતાંઓનાં ખજાનાં અને માલ-મીલકતનાં નીભાવ વીસે જો તમો
ધીરજથી દુરઅંદેસો કરશો તો જે મંડલી હબી કરવાની સુચનાં તમોને
કરેઆમાં આવે છે તે ધણીજ વાજખી અને અગતની લાગેઆ વગર
રહશે નહી.

૨. તમારા હઈઆત બાપદાદાઓએ, અથવા તમારા શુજરી
ગએલા નેઆંગાંનોએ તમારે માંયે ચુકેલી ફરજે ઇઆદ કરો, તથા
તમારીથી રાખેલી ઉમેદ વીશે દુર દરીઆફત કરો તો, તમો આએ
સુતરા પણુ સફાઈદાર ઝરાવ ઉપર એક મતેથી આવેઆ વગર રહશે
નહી કે જેથી તેઓનાં રહુ ખુશી થાએ અને તેઓનાં નાંમ-કાંમ
ખરકરાર રહે.

૩. તમારી અસલી પંચાત મંડલીના ધરમખાતાનું ફંડ જે ૨૭ લાખ રોકડ રૂપીયાનું છે,—જેમાં તમે અથવા તમારા વડવાઓએ, પચીસ, પચાસ, સો, પાંતસો, કે હજાર—દસ હજાર રૂપીયા આપીને ધરમનાં અથવા સખાવતનાં કામે અથવા ધરમને લગતી કીરીયા કામે બળવવાનું મુકરર કરી ગીઆ છે,—અને તે મસે પોતાનાં ખેશીઓમાં અથવા દેશીઓમાં પોતાના નામ નીશાનની યાદગારી ચાલુ રાખવાની ઇછા બતાવી ગીયા છે, તે કાંમે અને તેવી ઇછાઓ પંચાત મંડલી વગર કીચે ફેળે પોંહોચશે તે વીશે આખેરનો અંદેશો કરવો ઘટારટ છે.

૪. જરતોસતી અંબુમનની તરફની એક જાહેર પંચાત મંડલી પકા અને ભરોશા ભરેલા આધાર ઉપર ઉભી કરેઆ વગર, હવે પછે એ પુંજ શું સલામત રહી શકશે? અને તેનાં અસતકથી જે ધરમને લગતાં તથા ગુજરેલાંઓને લગતાં કામ કામે આજ તકક થાય છે, તે શું હવે પછેથી થતાં રહેવાની આશા રાખી શકો છો? નાં, નહીં, દીનદાર અને સતદાર ગરહસયોની મોટી પંચમંડલી સથાપેયા વગર, એ કામે હવે પછે થઈ શકશે નહીં, અથવા કરેઆમાં આવશે નહીં તે ખુબ ઇઆદ રાખજો.

૫. તમે જે પધસા ખરચી તથા જેહમત ખેંચી તમારાં બચાં-ઓને કેલવણી આપી છે, તે શું તમારાં નાંમ યામની અંને ધરમ તથા કોમની બરબાદી કરવા કીજ આપી છે, કે સંભાલ રાખવા—રખાવવા કીજ આપી છે? જો તમેએ તેઓને કેલવણી આપી છે તો, તમેએ તમે એવે રસતે ઉતારો અથવા એવી હાલતમાં મુકો કે તમે અંબુ-મન સાથે મલીને તમારી ખાહેશ મુજબનાં કામ કરી શકે અને પોતાનાં જાતબાધઓનાં ભલા આશીરવાદ પાંખી શકે.

૬. પંચાત મંડલી ઉભી કરે તો પારસી કોમનાં દુઃખ—હુખમાં, તેમજ ઇજત અને દોહતમાં ખરા ભાગીયા તરીકેની સામેલગીરી તમે રાખી શકશો, અને ગરીબ તેમજ તવંગર પારસીઓના નસીબા સાથે તમે હરીફાઈ અને હુમનખરદી ચલાવી શકશો. એમ કરવાને તમારો પોતાનો ખરો હુક છે, એટલું જ નહીં, પણ દીન અને દુનીયાંની શહે તમારે માથે ફરજ છે. પણ પંચાત મંડલી વગર એ માનવંતો હક તમે કબુલી ભોગવી શકનાર નથી તે ચાદ રાખજો.

૭. પંચાત ઉભી કરવી તે ગોઆ તમારાં બચાં ઠાકરાં કીજે, પારસી કોમની સંસારી અને ધરમ સંબંધી ખાખતો ઉપર મત આપવાનો તથા સત્તા ચલાવાનો વારસો મુંઠી જવા બરાબર છે, કે જે વારસાથી તેઓની ઇજ્જત અને દોલત જેટલી નીબી થકસે તેટલી કોઈ ખીજી ચીજથી નીબી શકનાર નથી.

૮. હાલમાં તમે વચલે વાંધેનાં તથા ખીજા જરયોશતીઓની હાલત તદનજ વીખરાએલી અને વીસરાઈ ગયલી છે. એ હાલતમાં તમે 'ખરેખર' પણ અનદીઠ રીતેનું અપમાન ભોગવો છેઓ તે ધણુંજ અફસોસ કારક છે. તમારી કોમનાં આગેવાનો અને અકાબરો શુ-શુ' સારાં-ઈઆ નરસાં કામો કરેછે, તથા કેવી-કેવી કેલવણી તમારાં બચાં-ઓને આપે છે, અને કેવા ઊંધા-અને ઉલટા-સુલટા ખરચો કરે છે, તેની કંઈખી ખબર તમાને મલી શકતી નથી, અને તેમાં બર વખતે કંઈખી રીતનો અવાજ ઉઠાવાને તમારાંમાં કંઈવત કે સત્તા નથી. પણ એક જાહેર પંચાત મંડલી યાએથી એવું ઉપયોગી કંઈવત અને એવી વાજખી જસતા તમે મેલવી શકસો.

૯. વલી સુક્રાંનાં કરો કે હજી તો વખત ધણો સારો છે કે હાલ તલક ખરા દીનદાર અને માનવંતા તથા ટોલાનું બહુ ઇછનારા અકાબર શાહુઓ તમારે માંધેછે, તેથીજ આંટલીખી કીરતી અને સગવડ તમે ભોગવી શકો છેઓ. પણ મેં તમાને માહરાં પેઢેલાં તથા ખીજાં ભાશાણિમાં પુછ્યું હતું તેમ એ અકાબર સાહુઓની જાંઘળી બાદ શું થશે? અને તમારાં ધરમ ખાતાંની પુંજી તથા માલ-મીલકતની તેમજ કેલવણી ખાતાંઓની મુખતીઆરી કોણને હાથ જશે તેનો કંઈ તમેએ વીચાર કીધો? જે આજનાં શીખેલામાં અને સુધારાવાલાઓમાં ખપનારાઓને હાથ એ સધલું જાયતો તમે શું કરશો? કંઈજ કરી શકસો નહી. અને પેલી કંઈવત મુજબ-“મેહનત તથા ખજાનો બરબાદ ને ગોનાહ લાજમ” જેવું સઉ થઈ પડશે. સખબ કે આજનાં શીખેલા અને સુધરેલામાં ખપનારાઓનું (પછી શું મરદો કે ચોરોનું) એકીન આપણી અસલી દીનઆંધન ઉપર કેટલું અને કેવું છે, તે વીશે કંઈ ખોલાસાવાર સમજ તમાને આપવાની હાલ હું અગત જોતો નથી. એ વીશે જે ખોલવું ધટવું હતું તે હું ખોલી ચુકા છેજ.

૧૦. જો હાલજ તમે એક જાહેર પંચાત મંડલી નહીં ઊભી કરશો તો, હાલનાં અકાબરોની હાલિયાતી બાદ, સરવે તમારાં ધરમ-ખાતાંની પુંજની મુખતયારી અકસર કરીને એ આજનાં સુધારાવાલા-ઓનાં હાથમાં જઈ પડશે તેમાં શક નાં જાણુસો. આજે લાગવગ અને ખુશામતથી તથા વધુ મતો અને ચીઠી—પતરીઓની ભરબલાંમણુથી કેવાં-કેવાં અચરટી ઉપજાવનારાં બલકે બય ભરેલાં પરીણાંમે નીપજે છે તેથી તમે કડાચ વાકેફગાર નહીં હરો. પણ લાંબા અનુભવથી અને બીજા કેટલાએક પક્ષ આધારે ઉપરથી હું ખાતરીથી તમેને જણા-ઉં છેજે કે, જો હાલનો હીંગામ તમે હાથથી જવા દેશો તો પાછલથી “પંચાત મંડલી” કાઢખી ઉભી કરી શકનાર નથી—અને તેથી ટાલાની ઈજત અને દોલત તથા ધરમ-ભરમ અને રીત-રસમ ખરપા રહી શકનાર નથી.

૧૧. આ સઘણું આપણે આપણું હક તથા માલ-ખજાનો સાચવવાને વાસતે, તથા આપણું બાલગોપાલનાં સુખસંપન્નનો નીભાવ કરવાને વાસતેજ ઇછયે છીયે,—વાસતે ખોદાતાલા પોતાનાં ગેખી બલથી અને તમારા નેઆગાનોનાં અશો રવાંનો પોતાનાં બલી દુવાથી તમેાને એ નેક કાંમમાં ફતેહ—અને શીરોજી ભરેઆ કરશે. પણ ઇયાદ રાખજો કે એમાં કોરોશ ખુદ તમારી અને કુમક તે પરવરદગારનીજ હોવી જોઈયે છે. તમે પોતે હીલો—ચાલો નહીં, અને માંગો ખોલો નહીં તો, કંઈખી થવાનું નથી. ખોદા તમેાને હીમત અને કઉવત બખશે. ચંચલ અને દેશહીતકારીક દીલના નરો તમારી બાજુએ રહે, અને ધન—માલ ધરાવનારા સખી નરોના દીલમાં તમારી તરફ મેહેરખાની અને માયાની લાગણી ઉસકેરાય, એવીજ મુજ જેવા કમતરીનની સેવ-ટની દુવા છે. તે તમેાને આમીન—આમીન થાય.

૧૨. તમારાં દીલમાં હીમત તથા આંખમાં માન અને મરવત રાખી એક દીલથી કામ કરજો એટલે ફતેહનો જીહુંડો અને બલી મોરાદની દહી તમારે હાથ આવેઆ વગર રહેનાર નથી. ઘટતી તદ-ખીરોના ફટકા લગાવાની ચોગાંન તમારા હાથમાં અને ફતેહ મેલવવાનું ઈમાં ખોદાતાલાનાં આસરામાં રાખી તમે મેદાંન પડજો, એટલે તમારી ઊમેદની કીશતી કાઢખી રીતની મુશકેલીનાં તોફાંની દરી આમાંથી

આશાંની અને શલાંમતી શાઠે પાર ઊતરી શકશે. તમારી તરફની હીમતનાં અને આપ અખતીઆરીનાં હલેખાં મારવા કીજે તમારા હાથ પગો પુર જહડકથી ચાલુ રાખજો અને કંઈમી ગફતતી અથવા શુશતી કરશે રખે. પણ જો તમે લાગવગની ટુકનીનાં પવન ઉપર કાંન ધરવા, અથવા સ્કાંન મડશે, અને પુરાંમતનાં હેરીઆં ઉપર હવે પીઠ ફેરવશે તો, ખલકની બદનામીમાં અને ખોદાનાં ફેહરમાં તમે આવયા વગર રહેશે નહીં તે સત જાણજો. ખોદ તમારો મદદગાર અને સચાઈ તમેને ફતેહ આપનાર થાય એવીજ મારી દુવા છે.

એટલું ખોલી મીઠું મનસુખે આસરે કલાક ઝાને અમલે પોતાનું બાશાણુ પુરં કીધું હતું અને સભા પાસે પોતાની ખુરશી ઉપર બેસવાની રજા માંગી હતી. તેજ વખતે જોશ બરેલી તાલીઓ અને ખુશાલીનાં અવાજોથી તમામ મીજલશીઓએ પોતાનાં દીલની લાગણી અને માંન-મોહબત મીઠું મનસુખ તરફ ખતાવી હતી. તથા ત્રણ-ત્રણ વખતં હુરેરે અથવા “ચીઅરસ”-નાં પોકારોથી આસપાસની હવા મળવી હતી.

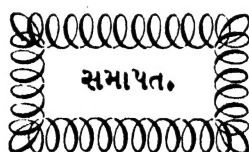
એ પછી જે ઠરાવો કોટ મધેની સભાઓ આગલ રજુ કરી પસાર કરાવ્યા હતા તેજ મતભાવનાં ઠરાવોએ સભા આગલ જુદા જુદા ગરહસથો અસતકથી કાયદા મુજબ રજુ કરવામાં તથા ઉલટ અને હસી-ખુશી બરેલી એકદીલીથી પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. તથા જુદા જુદા ગરહસથોએ પોતાની તરફનાં વીચારોથી કહી સંભલાવ્યા હતા.

સેવટે સરનશીને મીઠું મનસુખનો ઉપકાર તેવણનાં કીમતી બાશાણુ વીરો કહી સંભલાવ્યો હતો-અને વધુ એમ બોલ્યા હતા કે-નવી પંચાત મંડલી ઉભી કરવાની ખરેખરીજ અગત છે, અને હાલની પંચાતથી ખરોખર કામ નહીં થતું તેમાં વાંક આપણોજ છે. આ સભાનાં તથા આગલી સભાઓનાં ઠરાવો નામદાર સર જમશેદજી તથા ખીજા માંનવંતા અકાબર સાહેબો આગલ હમે મેલીશું. ખંતપણેથી કામે લાગીશું તો એ કામ ચોકસજ પાર પડી શકશે. અકાબર સાહેબો તરફ તમારી તરફનું માંન-મોહબત ખતાવતા રહેો તેમાંજ સહનું સાફ

છે. તમારી જુદી જુદી કક્ષાઓ મધેની મોજ-રોકો પડતી મેલો અને આપણાં ટોલાની ભલામ ધીંજવાનાં કામ પાછલ મંડો. હાલની આપણાં ટોલાની હાલત જેવી જોઈએ તેવી નથી તેમાં ઘટતા સુધારા કરવા-કરાવવા પાછલ કોશિશ કરવાને તમો મેદાન પડો, અને આથ ગરીબ મંડલીને તેની ભલી નેમનાં કામો બજાવવા કાળે મદદ અને ઉત્તેજન આપતા રહેો. હવે પછી બીજા નવા ગરહસથોબી બીજી-બીજી બાબદો ઊપર એ સભાની તરફથી ભાશાણો આપનાર છે. ઇત્યાદી.

એવા સપુનો સાંભલતાંજ એક પુનરગ મીજલસી મીં હોરમજી દોરાબજી ભર્યાએ સરનશીનને એવી અરજ કીધી કે, પંચાત મંડલી ઉભી કરવાનું કામ ફતેહમંદી ભરેલી રીતે રાહ પડે નહી તયાં તલક એ સભાએ કોઈબી બીજાં કામ પાછલ મેહેનત કરવી નહી જોઈએ, તથા કોઈબી બીજાં ભાશાણો પાછલ ખરચ કરવાને પધસા ઉડાવવા નહી જોઈએ. પેહેલાં જે શુભ કાંમ હાથ ધર્યું છે તે પાર પાડે પછી બીજાં કામમાં રોકાઓ. મીં મનચેરજી મનસુખે શેઠ હોરમજી ભર્યાનાં એવા વીચારને ટેકો આપ્યો હતો, અને મંડલીએ પોતાની એક ખાસ મતલબનું કામ પડતું અથવા ધીલમાં મુકીને બીજાં કામ પાછલ ધ્યાન રોકવું જોઈએ નહી એમ સમજાવ્યું હતું.

સેવટે સરનશીનનો ઉપકાર ઉલટ ભરેલી ટાલીઓ વચ્ચે માંની સભા આસરે કલાક આઠને અમલે વીસરજન થઈ હતી.

LECTURES DELIVERED

BY

MR. MUNCHERJEE COWASJEE MUNSOOKH.

BEFORE THE MEETINGS

OF THE

PARSEES OF BOMBAY.

ON THE NECESSITY OF FORMING

A PARSEE PUNCHAYET MUNDLEE

ON A GRAND, GOOD AND EQUITABLE BASIS.

THE SATYA MITRA'S OFFICE.

B o m b a y :

THE DUKE OF CONNAUGHT PRINTING PRESS COMPANY, LIMITED.

1ST JANUARY 1887.

Price Eight Annas.

